

חסידות מלוקטת

על

מסכת סוטה

דף ז' - ח'

והוא ליקוט נפלא מספרי

חסידות וקבלה

חג הפסח תשפ"א

נערך ע"י עקיבא שבריק

*Spreading the waters from the spring of the
Holy Baal Shem Tov requires much
time, effort and great detail.*

We need your financial support.

To donate via paypal or Zelle

please use the links below:

לתרומות והנצחות

<http://paypal.me/ashavrick>

Zelle – ashavrick@gmail.com

To be added to the weekly email, please contact me
at: Ashavrick@gmail.com

אוצר מנהגי חב"ד

נוהגים ללמוד בימי הספירה מסכת סוטה - נוסף על השיעורים הקבועים - דף ליום דף ליום (ס' המנהגים, מלוח 'היום יום' עמ' נא)

כך שמעתי הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר [מוהרי"צ], ושכן נהגו משנים בתוככי אנשי חב"ד. ואף שלא אמר הטעם על זה, יש לבאר על-פי המבואר בכמה מקומות בנגלה דתורה ובחסידות, בדבר השייכות שבין ימי ספירת-העומר או מנחת-העומר - והענין דסוטה, עד אשר "ונקתה ונזרעה זרע" וכו' (אגרות-קודש אדמו"ר זי"ע, יח, עמ' תיב. ועוד שם, ט, עמ' עה: הלימוד במס' סוטה בימי הספירה, יש לומר הטעם על-פי המבואר בזוהר (ח"ג צז, א) השייכות ביניהם, ומובא גם-כן בדא"ח בביאור הענין דהעומר הוא מאכל שעורים וכמו מנחת סוטה).

ביאור נוסף: ספירת-העומר היא הכנה למתן-תורה, וכך גם מס' סוטה שסיומה הוא בדברי רב יוסף לא תיתני ענוה דאיכא אנא, הוא רב יוסף האומר שם (דף ה, א) לעולם ילמד אדם מדעת קונו, שהרי הקב"ה הניח כל הרים וגבעות והשרה שכינתו על הר סיני וכו', שההכנה למתן-תורה הוא הקדמת נעשה לנשמע, ענווה וביטול לבעל הרצון (על-פי שיחת ש"פ במדבר תשי"ח. וראה עוד בס' שערי-המועדים - ספירת-העומר, עמ' קמג-קמה. וביאור נוסף בשיחת ליל ערב חגה"ש תשמ"ב).

הקשר דמסכת סוטה לימי הספירה - מודגש יותר בכך שמספר הדפים דמסכת סוטה מכוון למספר הימים דספירת-העומר - מט דפים, כנגד מט ימי הספירה, דף ליום. ומובן שחלוקת הדפים ומספרם הם בוודאי בהשגחה-פרטית (ס' התוועדויות תשמ"ח, ג, עמ' 253. וראה עוד בס' שערי-המועדים הנ"ל, עמ' קמה-קמז, מהתוועדויות תשמ"ז).

מה שהעיר במספר הדפים, שגם מסכת שבועות יש לה מספר דפים מתאים למסכת סוטה, הנה נמצא בספרים המנהג דלימוד מס' שבועות בימי הספירה (בספר זכרון-יהודא, מובא בלקוטי-מהרי"ח סדר מנהגי ימי העומר, בתור מנהג בעהמ"ס אמרי-אש), אבל מה ששמעתי מכ"ק מו"ח אדמו"ר [מוהרי"צ] הוא, שלומדים מסכת סוטה (אגרות-קודש אדמו"ר זי"ע, ט, עמ' עו).

המנהג ללמוד בימי הספירה את מסכת שבועות - שגם בה מ"ט דף - נפוץ יותר, אך גם לימוד מס' סוטה מקובל על רבים. ראה בס' מנחת-עומר (כג, א-ב), מנהג-ישראל-תורה (עמ' שמ-שמא).

ביום הראשון של ספירת-העומר לומדים את דף השער של מס' סוטה, ואת הדף הראשון של המסכת לומדים ביום הראשון של חול-המועד (בחול"ל). (שיחות: יום ב' דחגה"ש תשי"י, אות טו; ליל ערב חגה"ש תשמ"ג, אות יג; ש"פ במדבר תשמ"ה, אות י')

מתני' היו מעלין אותה לבית דין הגדול שבירושלים ומאיימין עליה כדרך שמאיימין על עדי נפשות (משנה ז, א)

מתני' היו מעלין אותה לבית דין הגדול שבירושלים: ראה ספר אפיקי ים לר' יצחק אייזיק חבר ע' רנז. וז"ל: הי' מעלים אותה לב"ד הגדול שבירושלים וכו', הוא סוד עצום ונורא, כי בדיקת סוטה הי' צריך להיות דווקא ע"י סנהדרי גדולה שבלשכת הגזית וכו', והוא בסוד היכל הזכות ששם סנהדרין יושבים בלשכת הגזית בטיבורה של א"י, ששם סוד נקודת הטבור, ושם סוד ע' סנהדרין שהם שבעין נהורין דשם, ושם סוד צור ישראל שהוא גזית. ונגדו בסט"א היכל חובה אבן מכשול ושם רוחא דמפתי לב"נ למשכא לי' בניאופין למיזל בתר נשין שפיראן כמ"ש בפ' פקודי יעו"ש, ושם הוא חד רוחא מסאבא דאיקרי ארייא והם אוררי יום וכ', ומשם הוא סוד מים המאררים לסוטה דאתמשכא אבתרייהו, כי שם סוד מים אחרונים חובה זוהמא דסט"א. ובקדושה בהיכל הזכות הם מים ראשונים מים קדושים, ושם סוד חטא מי מריבה וסוד והכית בצור ויצאו ממנו מים וכו', ששם מקום הפרץ כמ"ש רבינו שם בפ' באריכות. ושם סוד הבטן בטנך ערימת חטים וכו' מקום הדבוק דבין איש לאשתו. ולכן ובאו בה המים וכו' לצבות בטן כו' וכמ"ש רבינו שם.

ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יתן אל המים וכו', והוא סוד עצום ונורא רזא דרזא ויראתי לגשת אל הקודש מקום אשר נאמר במשה וינס מפניו וכו', אך להראות יופי עומק דברי תוה"ק אשר השעה צריכה לכך מפני רשעי הדור המלעיגים על דברי חז"ל ועל עיקרי התורה, הוצרכתי לכתוב מעט ממה שראיתי והצצתי מבתר מכתבי רבינו הגדול והקדוש מאוד. והוא מ"ש בפ' להיכלות בסוד הנחש וצור, שב' נחשים הם חד על עפרא וחד על מיא, סוד המוציא לחם מן הארץ ונחש עפר לחמו, וכת' הן הכה צור ויזובו מים וכו' הגם לחם יוכל לתת, תמיהתם הי' אם הוא על המים היאך אפשר הנחש שם שהוא על העפר הגם לחם יוכל לתת, וכמ"ש שלמה המע"ה שלשה המה נפלאו ממני וכו' דרך נחש עלי צור וכו', ושניהם הם בשמאלא, והמטה שלקה בצור הוא בסטר שמאלא דבי' גבורה והוד דינא בדינא. ובז"ח פ' בשלח תרין חויין הם, חד דחיי, וחד דמותא, וראה אותו וחי והוא על נס לנסיון, ותריין חויין הם יצ"ט ויצה"ר, ושניהם מצד שמאל דקדושה הוא גבריאל וס"מ הוא יצה"ר, גבריאל הוא ג"כ על עפרא ועל מיא, על מיא כמ"ש שהוא בגבורה שם המים בהיכל הזכות ששם איש לבוש הבדים, וכן על עפר כמ"ש בר"מ פ' בא, ויאבק איש עמו דא גבריאל בההוא אבק דעפר, ובג"ד וייצר חד יצ"ט דאוליף לי' שבעים לשון וכו', ושם בדרגא דילי' ע' לשון של שבעים סנהדרין שהי' יודעים בשבעים לשון, ושם הוא נחשא דחיי קנא קנאתי וכו' שמשמש בגבורה בסט' דקדושה להכרית רשעים מן הארץ. ושם בהיכל הזכות הוא מפתח של חיה נחש דנשיך ברחמה דאילתא וע"י הלידה, ושם ג"כ מפתח של גשמים ושל פרנסה ושולחן בצפון.

וז"ס כל פרשה סוטה ליודעים כל הענין, כמ"ש ועבר עליו רוח קנאה וכו', חד אמר רוח טהרה מנחשא דחיי שהוא קנא קנאתי, וחד אמר רוח טומאה מנחשא דמותא דאטיל קנאה בחוה, ולכן

מעלין אותה ללשכת הגזית להיכל הזכות לסנהדרי גדולה סוד אבני גזית צור הנ"ל, ושם המים ועפר מסט' דקדושה מנחשא דחיי, וגם לנגדו נחשא דמותא בהיכל חובה זרוע שמאל דסט"א שהוא ג"כ ב', חד על מיא וחד על עפרא, ולכן בדיקתה ע"י מים קדושים דהיכל הנ"ל, וגם עפר אשר יהי' בקרקע המשכן והוא עפר מן האדמה שמשם יצירת אדה"ר ממקום כפרתו ולכן ע"י נבדקת. וסוד מנחת שעורים ידוע שהוא בגבורה, כי מנחת קנאות היא מזכרת עון, ששם שני סופרים כותבים דברי המזכים ובהו אתרשים ההוא עובדא בז' עיני ה' המשוטטים והשני עדים רואים כמ"ש שם בהיכל ד' באריכות. ובאו בה המים המאררים לצבות בטן, ששם הבטן, ולנפיל ירך שהוא בגבורה והוד. ואם טהורה אז ונקתה ונזרעה זרע אם הייתה יולדת בצער יולדות ברווח, ששם מפתח של חיה ושם הנחש דנשיך ברחמה ורחמה נפתח, והמים אלו שהם נתקדשו בכיור כי כיור וכנו הם בנו"ה, והם בב' היכלות נוגה וזוהר, ולכן נעשה במראות הצובאות וכו' ששם סוד צבאות ושם סוד מראות גוונין דמתחזיין ודלא מתחזיין. ועל אלו ב' היכלות הוא היכל זכות ששם המים ולכן הם בכיור וכנו, והם בסוד בטן וירך, והמים שם לרחצה מים ראשונים מצוה כמ"ש והתקדישתם וכו' והוא סמוך אצל לשכת הגזית בצד המזבח והבן מאוד וד בזה.

ת"ר אומר לפניה דברים של הגדה ומעשים שאירעו בכתובים הראשונים כגון אשר חכמים יגידו ולא כחדו מאבותם יהודה הודה ולא בוש מה היה סופו נחל חיי העולם הבא ראובן הודה ולא בוש מה היה סופו נחל חיי העולם הבא ומה שכתב מה שכתב כדקא אמרינן אלא מה שכתב בעולם הזה להם לבדם נתנה הארץ ולא עבר זר בתוכם בשלמא ביהודה אשכחן דאודי דכתיב ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני אלא ראובן מנלן דאודי דא"ר שמואל בר נחמני אמר ר' יוחנן מאי דכתיב יחי ראובן ואל ימות וזאת ליהודה כל אותן שנים שהיו ישראל במדבר היו עצמותיו של יהודה מגולגלין בארון עד שעמד משה ובקש עליו רחמים אמר לפניו רבש"ע מי גרם לראובן שהודה יהודה וזאת ליהודה מיד שמע ה' קול יהודה על איבריה לשפא ולא הוה קא מעיילין ליה למתיבתא דרקיעא ואל עמו תביאנו ולא הוה קא ידע משקל ומטרח בשמעתא בהדי רבנן ידיו רב לו לא הוה קא סלקא ליה שמעתא אליבא דהילכתא ועזר מצריו תהיה בשלמא יהודה דאודי כי היכי דלא תישרף תמר אלא ראובן למה ליה דאודי והאמר רב ששת חציף עלי (בר ישראל) דמפריט חטאיה כי היכי דלא ליחשדו אחוהי. (גמ' ז, ב)

דא"ר שמואל בר נחמני אמר ר' יוחנן מאי דכתיב יחי ראובן ואל ימות וזאת ליהודה כל אותן שנים שהיו ישראל במדבר היו עצמותיו של יהודה מגולגלין בארון עד שעמד משה ובקש עליו רחמים אמר לפניו רבש"ע מי גרם לראובן שהודה יהודה וזאת ליהודה מיד שמע ה' קול יהודה: ראה של"ה, ווי העמודים עמוד גמילות חסדים פרק

יא. וז"ל: והואיל ואתא לידן ענין יהודה, שקידש שם שמים בגלוי, וזכה שנכלל שמו של הקדוש ברוך הוא בשמו, נראה לפרש גמרא פרק החובל (בבא קמא צב, א), ובמסכת סוטה (ז, ב): אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, מאי דכתיב (דברים לג, ו) "יחי ראובן ואל ימות" וגו'... כל אותן ארבעים שנים שהיו ישראל במדבר, היו עצמותיו של יהודה מגולגלין בארון, עד שבא משה לבקש רחמים. מי גרם לראובן שיודה, יהודה, מיד "שמע ה' קול יהודה" (שם שם, ז). ופירש רש"י (בבא קמא שם ד"ה מי גרם): מדרש אגדא בתנחומא, מכיון שהודה יהודה ואמר "צדקה ממני", עמד ראובן ואמר, אני בלבלתי יצועי אבי. וכתבו התוספות (שם ד"ה מי גרם): תימה, דהא כתיב (בראשית לז, כט) "וישב ראובן אל הבור", מלמד ששב משקו ותעניתו, וזה היה קודם לתמר. ותירצו בדוחק, מכל מקום לא הודה ברבים עד שבא יהודה. ולבי אומר לפרש הגמרא, על דרך מדרש רבה, אחר שדרש הדרש מטה מטה כו', שהבאתי לעיל (אות כט), מסיק (בראשית רבה פע"א ס"ה): אמר רבי לוי, "לא יגרע מצדיק עיניו" (איוב לו, ז), לאה תפסה פלך הודיה, ועמדו הימנה בעלי הודיה, יהודה: (בראשית לח, כו) 'ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני', דוד אמר (תהלים קלו, א) "הודו לה" וגו', דניאל אמר (דניאל ב, כג) "לך אלה אבהתי מהודא ומשבח אנה".

על כן נראה לי, שגמרא זו סבירא לה, הודאות ראובן בא לו, על ידי שתפסה אמו פלך של הודיה, לכן הודה הוא גם כן, כשם שיהודה תפס הודיה משל אמו, ותפיסת פלך של הודיה היה בלידת יהודה, שאמרה (בראשית כט, לה) "הפעם אודה ה'" וגו'. וזהו הפירוש בגמרא, מי גרם לראובן שיודה, יהודה. אין הפשט שהודאת יהודה גרמה לראובן שיודה, רק הכי פירושו, מי גרם לראובן שיודה, יהודה. רצה לומר, לידתו של יהודה. ובזמן ההוא תפסה אמו פלך של הודיה, וקראתו יהודה, ועמדו ממנה בעלי הודיה, משם הזה למד ראובן להודות גם כן. ומאחר ששם יהודה, הוא הגרם להודאה, כי מגלגלין זכות על ידי זכאי (תענית כט, א, לגירסת רש"י), מיד "שמע ה' קול יהודה". ובזה מסולק קושיית התוספות, דלא קשה מידי.

אמר לפניו רבש"ע מי גרם לראובן שהודה יהודה וזאת ליהודה: ראה מאה קשיטה להרמ"ע מפאנו, סימן עו. וז"ל: ודע כי בב"ר (כב, יג) על פסוק ויצא קין מוכח כי אדם למד תקון התשובה מקין. ואין סתירה מזה למה שבא בברייתא דר' אליעזר פ"כ בא' בשבת נכנס אדם בגיחון, כי אדם קדם לסגף עצמו בתשובה, ומקין למד אח"כ שכניעת הלב תועיל אף בלא סגוף, אלא שכניעתו של קין היתה לפניו כגונב דעת העליונה. ובמקום אחר אמרו שראובן פתח בתשובה תחלה (שם פד, יט). והכוונה שהקודמים אליו שבו מעון שיש בו לאו וראובן שב מבטול עשה של כבוד אב בכלבול יצועיו. ועם זה יתורץ ג"כ מי גרם לראובן שיודה, יהודה, שאם ידומה שיהודה חטא היה באסור לאו ותשובת ראובן אינה מזה המין. אבל כבר בארנו במקום אחר כי אין אשם ליהודה במעשהו, אדרבה רוח הקדש מכרזת ממני ומאתי יצאו הדברים (קה"ר י, טז). ומ"מ פרסם יהודה מה שלא נודע אלא על פיו ועשה עצמו כאשם להציל תמר ועובריה, ועם זה גרם לראובן שיודה. אך לפי האמת הואיל ולא חטא יהודה נמצא ראובן ראשון לפתוח בתשובה. ודי בזה.

דא"ר שמואל בר נחמני אמר ר' יוחנן מאי דכתיב יחי ראובן ואל ימות וזאת ליהודה כל אותן שנים שהיו ישראל במדבר היו עצמותיו של יהודה מגולגלין בארון עד שעמד משה ובקש עליו רחמים אמר לפניו רבש"ע מי גרם לראובן שהודה יהודה וזאת ליהודה מיד שמע ה' קול יהודה על איבריה לשפא ולא הוה קא מעיילין ליה למתיבתא דרקינא ואל עמו תביאנו ולא הוה קא ידע משקל ומטרח בשמעתא בהדי רבנן ידיו רב לו לא הוה קא סלקא ליה שמעתא אליבא דהילכתא ועזר מצריו תהיה: ראה ספר מגלה עמוקות לר' נתן שפירא, פרשת וישב. וז"ל: ד' ידות אצל זרח לקביל ד' חרמות שמעל עכן ולקח ד' דברים מה ענין זה לפרשה זו שע"י גלגול ירידת יוסף למצרים נתגלגל הדבר שאמר יהודה לאביו וחטאתי לך כל הימים שארז"ל בחרם שתי עולמות ומכח זה הי' עצמות של יהודה מגולגלין בארון וטעם גלגול עצמות לפי שחר"ם הוא רמ"ח נכנס בתוך כל רמ"ח אברים ותהי טומאתם על עצמותיו עד שהתפלל משה עליהם כשמרז"ל בסוטה ובפ' החובל שמע ה' קול יהודה על אברים לשפא לכן הראו כאן ליהודה בשעת לידה שזה גרם לו עון ירידת יוסף למצרים שנכשל הוא בחרם גם עשו חרם שלא לגלות והוא היה הגורם מכירה זו נמצא שהמכשלה זאת תחת ידו ועז"א ראובן וי"ד אל תשלחו בו י"ד רמז שבשביל זה תגרמו לשליחות יד למעול מעל בה' ולפי שד"פ שלחו יד ביוסף למכור אותו ד"פ לכן בשבילו מעל בד' ידות ומעל בחרם עבור זה העונש שעברו בחרם וגם שם גרם יהושע בן נון שבא מיוסף באותו מעל כמ"ש רז"ל קום לך למה נופל על פניך שלא לעשות חרם ולמה נתת מכשול לישראל ואפשר שעליו מתפלל משה וזאת ליהודה שמע ה' קול יהודה ואל עמו תביאנו כי עכן בן עוה"ב הוא הוא כשרז"ל היום הזה אתה עכור וכו' ידיו רב לו על אותה עבודה ששלח יד במכירת יוסף נקרא רב ז"ש רב עוד יוסף בני ח"י ועל הגלגול של רשב"ג אמר ועזר מצריו תהיה שנתחלף ולפי שראובן שב אל שקו בצנעה עד שבא יהודה והודה ברבים הודה גם הוא זכה יהודה למלכות שהיה ראוי ראובן להיות מלך ובאה המלוכה ליהודה כי שע"י עשה ראובן תשובה ברבים לדעתי מתורצת קושיות הגמרא מה ענין יהודה אצל ראובן מי גרם לראובן שהודה ברבים יהודה וזאת ליהודה ר"ל מה שהיה ראוי להיות מלכות דלעילא נקראת זאת באה ליהודה וכמו שהיה ראובן זרוע ימין ואתאביד מיניהו וזאת ליהודה דאיתמר גבי דוד כה"א ה' לאדוני שב לימיני ואתכליל יהודה בימין ובשמאל ז"ש ידיו רב לו שזכה לשתי ידות דלעילא דאתכליל בתרווייהו כי מצד הדין היה ראובן ויהודה בדגלו יד שמאל עתה ידיו רב לו מה שהיה ראוי להיות לבן בכור שהוא ראובן נקרא רב הוא גם כן לו ומכח זה עזר מצריו תהיה.

דא"ר שמואל בר נחמני אמר ר' יוחנן מאי דכתיב יחי ראובן ואל ימות וזאת ליהודה כל אותן שנים שהיו ישראל במדבר היו עצמותיו של יהודה מגולגלין בארון עד שעמד משה ובקש עליו רחמים אמר לפניו רבש"ע מי גרם לראובן שהודה יהודה וזאת ליהודה מיד שמע ה' קול יהודה: ראה ספר הליקוטים לר' משה דוד וואלי, חלק ב ע'

תשח. וז"ל: ענין אמרם ז"ל בפרק קמא דסוטה "וזאת ליהודה שמע ה' קול יהודה", כל אותם שנים שהיו ישראל במדבר היו עצמותיו של יהודה מגולגלין בארון, עד שעמד משה ובקש רחמים וגו'. כי יהודה הוא סוד המלכות, ואין לה נחת בעמדה בתוך מדבר החצונים, ברזא דכתיב "ובעמים ההם לא תרגיע ולא יהיה מנוח לכף רגלך" שהיא סוד המלכות ממש, כף הרגל וסופא דדרגין. עד שיתעורר הזכר להקימה בהמון רחמיו, שהם ממש המקימים את הנופלת, וז"ס: עד שעמד משה ובקש רחמים. אמר לפניו רבש"ע מי גרם לראובן שיודה, יהודה, "וזאת ליהודה".

ורזא דמלה, כי ראובן הוא החסד, אור בן, ואינו מתגלגל ויורד למטה אלא כדי להנתן אל המלכות, והיא תחלק ותתן אותו אל התחתונים כדי להניחם, והיא לא תהיה לה נחת ח"ו, וז"ס: בתמיה, "וזאת ליהודה". גם "וזאת" היא המלכות שהיא נתונה "ליהודה" ולו כל המאורעות שלה, ואם כן בדין הוא שינוח, מאחר שהוא גורם שימשך הנחת שהוא סוד החסד דרגא דראובן אל התחתונים. והנה בכח התפלה הזאת נמשכו הרחמים הצריכים להקים את הנופלת, שהם ממש "קול יהודה" ברזא דקלא ודיבורא, כי הנוק' היא סוד הדיבור והזכר הוא סוד הקול שלה.

וז"ס אמרם ז"ל: מיד "שמע ה' קול יהודה" וקם מנפילתו וחזר למקומו. וז"ס: על אבריה לשפא, שהוא רומז אל מקומו אשר חוצבה משם. אבל עדיין לא היתה כי אם בסוד נקודה א' קטנה כלולה מעשר, וז"ס: ולא הווי קא מעיילין ליה למתיבתא דרקיע. לפיכך נתפלל משה "ואל עמו תביאנו" שיעלה מבחינת העיבור אל בחינת היניקה, שהוא סוד מבחינת הביצה אל בחינת האפרוח, וכבר ידוע שבחינת ה"עם" הוא סוד היניקה של ו"ק, לפיכך אמר "ואל עמו תביאנו". אבל עדיין אין לו מוחין דגדלות ואינו יכול לדבר במלין דחכמתא, בסוד "נאלמתי דומיה" שחסר לו י"ה של אלקים: לא הוה ידע למישקל ולמיטרה בשמעטא. לפיכך נתפלל משה שיבא לו בחינת הגדלות שהוא סוד ה"רב", וז"ס "ידיו רב לו", ואז הוא יוצא מבחינת אפרוח אל בחינת בן כידוע. אבל עדיין היה צריך לו בחינת העטרה על הראש, כדי שיודו לו וישתחוו לו אחיו ויהיו דבריו נשמעים. וז"ס אמרם ז"ל: לא הוה קא סלקא ליה שמעתא אליבא דהלכתא, שמשמע שיהיה הלכה כמותו ויהיו דבריו נשמעים. ועל זה נתפלל משה, ור"ל שתיקן לו גם זאת הבחינה העליונה שהיא בחינת העטרה, וז"ס "ועזר מצריו תהיה" ברזא דכתיב "שויתי עזר על גבור הרימותי בחור מעם" ודי בזה לענינו.

דא"ר שמואל בר נחמני אמר ר' יוחנן מאי דכתיב יחי ראובן ואל ימות וזאת ליהודה כל אותן שנים שהיו ישראל במדבר היו עצמותיו של יהודה מגולגלין בארון עד שעמד משה ובקש עליו רחמים אמר לפניו רבש"ע מי גרם לראובן שהודה יהודה וזאת ליהודה מיד שמע ה' קול יהודה: ראה ספר לקוטי מוהר"ן לר' נחמן מברסלב פ"ד ס"ה. וז"ל: ועוונותיו של אדם הם על עצמותיו, כמו שכתוב (יחזקאל לב): "ותהי עונותם חקוקה על עצמותם". וכל עברה יש לה צרוף אותיות, וכשעבר איזה עברה, אזי נחקק צרוף רע על עצמותיו ועל ידי זה מכניס בחינת הדבור של הלאו הזה שעבר בתוך הטמאה. היינו שמכניס

בחינת מלכות, שהוא בחינת דבר אחד לדור, הוא מכניס אותה בתוך העכו"ם, ונותן להם ממשלה. למשל, אם עבר על דבור של הלאו לא יהיה לך, אזי מחריב הצרוף הטוב של הדבור, ובונה צרוף רע, ונחקק הצרוף הזה על עצמותיו, ונוקם בו. כמו שכתוב (ירמיהו ה): "עונותיכם הטו אלה", וכתוב (תהלים לד): "תמותת רשע רעה". ועל ידי ודוי דברים יוצא מעצמותיו האותיות החקוקים עליהם, ונעשה מהם הדבור של הודוי. כי הדבור יוצא מעצמותיו, כמו שכתוב (שם ל"ה): "כל עצמתי תאמרנה". ומחריב הבנין והצרוף הרע, ובונה מהם מלכות דקדשה.

וזה שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (סוטה ז, ב): בשעה שהלכו ישראל במדבר, היו עצמותיו של יהודה מגלגלין. עד שאמר משה: "שמע ה' קול יהודה". שבקש משה מהקדוש ברוך הוא, שיזכר ליהודה הודוי שהתודה, וכן הוי ליה. וזה דוקא עצמותיו היו מגלגלין, על שם: "ותהי עונותם חקוקה על עצמותם", ועל ידי הודוי נתתקנו, ועלו כל חד לדוכתיה. ויהודה זה בחינת מלכות, רמז, שבחינת מלכות נתתקן על ידי ודוי דברים, וזה נעשה על ידי משה, שזכר משה הודוי, כי כן צריך, שיהיה הודוי לפני תלמיד חכם וכל תלמיד חכם הוא בחינת משה, כמו שאמרו "משה שפיר קאמרת" ובזה שזכר משה הודוי, נעשה כאלו התודה עכשו לפני משה, ועל ידי זה נתתקן בחינת מלכות, ונחרב הצרוף הרע שנחקק על עצמותיו.

דא"ר שמואל בר נחמני אמר ר' יוחנן מאי דכתיב יחי ראובן ואל ימות וזאת ליהודה כל אותן שנים שהיו ישראל במדבר היו עצמותיו של יהודה מגולגלין בארון עד שעמד משה ובקש עליו רחמים אמר לפניו רבש"ע מי גרם לראובן שהודה יהודה וזאת ליהודה מיד שמע ה' קול יהודה: ראה ספר תפארת שלמה לר' שלמה מראדומסק פרשת מקץ וז"ל: ויאמר יהודה אל ישראל אביו שלחה הנער אתי וגו' אנכי אערכנו מידי תבקשנו (מג, ח-ט). ובפ' ויגש (מד, לב) כתיב ג"כ כי עבדך ערב את הנער. ובגמ' ב"ב (קעג, ב) בא ללמוד ענין הערבות מכאן ע"ש. הנה יש לשום לב מדוע אך במקום הזה אצל יהודה ובנימין התחיל דין הערבות ולא נזכר זה במקום אחר. וחזו"ל אמרו כבר (שבועות לט, א) כל ישראל ערבים זה בזה. עוד יש להבין מה שאמרו רז"ל במס' (מכות דף יא, ב) ואר"ש בן נחמני אר"י מאי דכתיב (דברים לג, ו) יחי ראובן ואל ימות וגו' וזאת ליהודה שכל ארבעים שנה שהיו בנ"י במדבר היו עצמותיו של יהודה מגולגלין בארון עד שעמד משה כו' וזאת ליהודה. עאל איברי' לשפא כו'. ע"ש.

הנה יש להתבונן למה בכל העת הזה הרב ארבעים שנה לא שם משרע"ה על לבו להתפלל על עצמות יהודה היבשות שהיו מגולגלין עד סוף ימיו כשבא להסתלק מן העולם אמר וזאת ליהודה הלא ידוע מאז כי זהו בעבור הערבות וח"ו אין בידו שום ענין אשר חטא כו'. אמנם הנה נודע כי בחי' יהודה הוא בחי' המלכות וממנו הוא המלכות בית דוד כו' הנה בחי' המלכות שלמעלה שם הוא עיקר הערבות כמבואר ענין הזה בכתבי האריז"ל בסדר תיקון חצות שבחי' המלכות יורדת בסתר המדריגה כדי לברר האורות והנשמות העשוקות להעלותם מן הקליפה

שנפלו ר"ל וזה הוא ענין בחי' הגלות של השכינה שמקבלת עצמה לירד בשפל המדריגה כביכול אך כדי להטיב לישראל ולהעלותם מעומק הקליפות וזהו בסוד מסירת רחל הסימנים ללאה והיא שכבה תחת המטה ע"ש. כי שורש ענין הערבות לקבל על עצמו חוב זולתו ולסבול עבור חבירו זה הוא בבחי' המלכות כיל"ח.

והנה בזה נבין מעתה מאמר הזוה"ק (מדרש הנעלם בראשית, זהר חדש קיא, ב) בשלשה משמורות וז"ל בשירותא דמשמורה תליתאה כו' ע"ש עד דאתי קלא לגבי אביהן וכו' קם אברהם סבא בקדמייתא וכו'. ולא הועיל בתפלתו כלום על ישראל וכן כולהו כגוונא דא עד אשתארת תמן רחל ארימת קלא בבכי' כו' אמר לה קב"ה רחל מה את מבכה אמרת קמי' ולא אבכה בני אן אינון ומה חטאו לגבך אמר לה אעילו צרתי בביתי כו' ע"ש מיד יהב לה סימנין כיון דעאלת לאה אמרה רחל השתא מיכספא אחתי אזלת ומסרת לה סימנין וכו' ע"ש עד דאמר לה קב"ה דכתיב (ירמיה לא, טו) כה אמר ה' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כו'.

הנה יש להבין מה זה שנצחה רחל בטענותי' הזאת יותר מכל שאר האבות שכולם לא נענו והיא נחמה הקב"ה מיד בכמה תנחומין וקולה ברמה נשמע ונתבשרה על הישועה מיד מה זה הדבר הגדול שמסרה סימני' ללאה נגד כל הנסיונות של א"א שלא הועיל בצדקתו להגן עליהם כנ"ל. אך זה הדבר שדברנו כי ענין מסירת הסימנים וסודם הוא מורה על בחי' הערבות הנעלה שמקבל ע"ע חובין וצרת ישראל כמו שמאז קבלה על עצמה צער ויגון עבור טובת אחותה כנ"ל. וכ"ז מרומז ג"כ בשכינתא עלאה כמבו' שם. הנה לכך צעקה שפיר את דכתי' בך (שמות לד, ו) רחום וחנון ארך אפים הוה לך לאעברה חובין כי מי ערב יותר בעד בני' כי אם הקב"ה והוא סובל וארך רוח כו'. והנה זהו שנאמר (ויקרא כו, מד) ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם להפר בריתי אתם הנה רמז לכלותם הוא לשון כלה בהיות השכינה היא הכלה בתוכם. וז"ש (הושע יב, יג) ויעבוד ישראל באשה ובאשה שמר שבהגלות הנה כל העבדות של ישראל היא בעד השכינה והיא מזדווגת עם ישראל ומשמרת אותם והיא המעלה אותם מעמקי הקליפות כמו שנתבאר.

והנה זהו ענין ויגש אליו יהודה כמבו' במדרש רבה כי הנה המלכים נועדו עברו יחדיו (תהלים מח, ה) שבחי' יהודה הוא בחי' המלכות והיא קרובה אל יוסף להעלות את אחיו מעמקי הגלות מצרים כו'. והנה על ענין הערבות זאת של השכינה עם בני' הוא שמרמז במעשה תמר הרמוז על השכינה כמבואר בזוהר הקדוש (זח"ג עב, א), שאמרה מה תתן לי ותאמר אם תתן לי ערבון עד שלחך. ערבון היא הערבות. ומה הי' הערבון חותמך ופתילך. חותמך היא בחי' חותם אב"ק. ופתילך הוא אות תפילין. ומטך הוא להטות לבב בני' להש"י. וזהו לאיש אשר אלה לו הנה תדבק השכינה וזה אשר בידך הוא בכחך כלומר הצדיק הדור אשר בכוחו לקדש ולטהר נשמות בני' להטותם להש"י בבחי' התדבק כצמיד פתיל לאיש כזה הנה השכינה היא המצפה כל הימים.

נחזור לעניינינו הנה שורש בחי' הערבות היא יתכן בבחי' המלכות שלמעלה אשר מתרפקת עבור ישראל כל הימים שכביכול אינה רוצה לעלות בעולמות העליונים רק מזדווגת עם ישראל להושיע להם בהגלות ולהשתדל בצרכיהם כמ"ש (משלי לא, טו) ותתן טרף לביתה לא יכבה בלילה נרה ולילה היא הגלות כנ"ל. והנה זהו בחי' יהודה שהיא בחי' המלכות כמ"ש וזאת ליהודה בחי' זאת היא ליהודה וכן בי אדנ"י כו'. לכן הנה בחי' ושורש הערבות של ישראל נצמח מיהודה. וזה ענין דביקות יהודה ובנימין מעולם כמו מאז בתחלה כי עבדך ערב את הנער כן הוא לעולם שבט יהודה ובנימין מחוברים ואף בחלקם בארץ ישראל היו מחוברים במקום המזבח והמקדש כנודע. וכן בהגלות הנה אנחנו משבט יהודה ובנימין כידוע כי בחי' בנימין הוא מרומז ליסוד ובהגלות משמש בנימין במקום יוסף כיל"ח. לכן שבט יהודה הוא המלכות מחוברים אליהם כנ"ל.

והנה אמנם בחי' יהודה לא על בנימין לבד אמר אנכי אערבנו כ"א בעד כל ישראל שבחי' המלכות הוא הערבות בעד כל בנימין כמ"ש ונתתי משכני בתוכם שהשכינה כביכול הוא במשכון אתנו בהגלות. ולכן הוא בחי' הערבות נצמח במקום הזה כי יעקב הוא תיקון תפלת ערבית המעריב ערבים שהוא לשון ערבות שיהיו בנימין ערבים זה בזה אבל מקודם לזה לא הי' יכול להיות ענין הערבות כי מי יערב לכו בעבור ישמעאל ועשו. אך בבנ"י שבטי י"ה י"ב שבטים בהם שייך ענין הערבות. ולזה ויגש אליו יהודה הגשה לתפלה העיקר הוא כי עבדך ערב את הנער שצריך להתפלל עבור חבירו שבבחי' התפלה הוא שמצינו בדברי חכז"ל שישראל ערבים זה בזה ולכך יכול להוציא את חבירו בתפלתו כלומר יכול להוציא חבירו ממצוקתו בתפלתו עליו כי איך אעלה אל אבי והנער איננו אתנו פי' איך תהי' לי עלי' בלתי אחי ישראל פן אראה ברעה אשר ימצא את אבי שלא תהי' היחוד למעלה בבחי' אב"א בחסרון אחי הקטן כאמור לא תראו פני בלתי אחיכם הקטן אתכם כנ"ל.

והנה כאשר בחי' הזאת הוא ליהודה מעולם להיות ערב בעד כלל ישראל לכן כל הארבעים שנה שהיו ישראל במדבר ולא באו עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה היו עצמותיו מגולגלים. פי' כחו ועצמותו בקדושה היו מגולגלים להושיעם כמ"ש היתה יהודה לקדשו וגו' כי הוא הערב בעדם בכל גלגולי סיבתם. אבל כשבאו לעת סילוק של משרע"ה הוא אתפשטותא בכל דרא והוא העומד תמיד להושיע את ישראל בכל דור ודור ולכן כשנסתלק לא הוצרך עוד לערבות יהודה הוצרך להתפלל אז עליו לבא אל מקום מנוחתו בשלום וזאת ליהודה שמע ה' קול יהודה ואל עמו תביאנו וגו'. והבן.

ולא הוה קא מעיילין ליה למתיבתא דרקיעא ואל עמו תביאנו: ראה בן יהוידע כאן. וז"ל: לא הוה קא מעלין ליה למתיבתא דרקיעא. פירוש דידוע כי הנפש דגדלות היא יושבת בג"ע התחתון, ומתלבשת בגוף רוחני כדמות גוף שהיה בעוה"ז ממש, ורק הוא רוחני שאינו צריך לאכילה ושתייה, אלא ניזון מריח ג"ע, וידוע כי לאלו הנפשות השוכנים בג"ע התחתון יש להם זמנים ידועים בימות השנה שעולים מג"ע התחתון לג"ע העליון, וזהו הנקרא מתיבתא

דרכי, וכמ"ש בגמרא על אותו חכם שביקש מן אליהו זכור לטוב, להראות לו נפשות הצדיקים כשעולים מג"ע התחתון למתיבתא דרבי, אשר בג"ע העליון, וא"ל דבכולהו מצי לאסתכולי לבר מן גוהרקא דר"ח ובניו לא יוכל להסתכל, ונתן לו סימן דגוהרקא דר"ח ובניו מנפשיה סליק ומנפשיה נחית, והשאר עולים ויורדים ע"י מלאכים הממונים על כך ע"ש, ואצל יאודה היה לו עונש זה שלא היתה נפשו עולה מג"ע התחתון למתיבתא דרבי, אשר בג"ע העליון, כשאר צדיקים בזמנים הידועים לכך, והתפלל עליו בדבר זה.

תנו רבנן ופרע את ראש האשה אין לי אלא ראשה גופה מנין ת"ל האשה אם כן מה ת"ל ופרע את ראשה מלמד שהכהן סותר את שעה. (גמ' ח, א)

תנו רבנן ופרע את ראש האשה: ראה תורה אור מקץ לא, ג. וז"ל: והנה כמו שיש פרעה בקליפה, כך יש בקדושת נפש האלקית, כמ"ש בזהר ויגש, דאתפריעו ואתגלו נהורין כו'. כי זה לעומת זה כו', שבהשתלשלות מבחי' פרעה שבקדושה למטה מטה נמשך בחי' פרעה התחתון, שאמר לא ידעתי את ה', שהוא בחי' השכחה המשתלשלת מבחי' עלמא דאתגלייא, פרעה שבקדושה, כמ"ש רגליה יורדות מות. אבל בסמוי מן העין עלמא דאתכסייא, הברכה מצוייה ממקור הברכות, כמ"ש (משלי יא) ואת צנועים חכמה מקום הזכרון, כמ"ש ולזכרון בין עיניך. והנה לא שייך לומר דאתגלו כו' אלא מתוך מכסה שהיה עליהם בתחלה.

דהנה כתיב מי יעלה לנו השמימה ר"ת מילה, וס"ת הוי"ה, שבכדי שיאיר עלינו אור ה' בהתגלות ולא בצירי אותיות לבד, כ"א בעומק המחשבה, בהתבוננות מהות ועצמות אני ה' לא שנית, שיקבע במוחו ולבו שהוא בחי' מי יעלה לנו השמימה, שהוא בחי' השגת אלקות, צריך מתחלה בחי' מילה, כי יש למעלה בחי' עונותיכם מבדילים, וצריך להסיר המונעים. וכן למטה בנפש האדם, הנה כתיב ומלתם את ערלת לבבכם. אך אחרי כריתות הערלה יש עוד בחי' פריעה, שהוא עור דק המכסה וחופף, והוא בחי' תאוות גשמיים שמקליפת נוגה, שהוא לדברים של היתר המכסים ומסתירים אור ה'. וכן אפי' בכדי שיתגלה עליו בחי' מרכבה, פני אריה פני שור כו', שהוא בחי' אהוי"ר טבעיים, הנה כתיב (יחזקאל א) וארא כו', ומתוכה כעין החשמל כו', חש מל ומתוכה דמות ד' חיות כו'.

והעצה היעוצה לזה הוא מה שאומרים ונפשי כעפר לכל תהי', כי פרעה אותיות העפ"ר, שע"ז יוכל להיות בבחי' פרעה, שיפרע ויגלה המכסה אשר עליו. וכמ"ש (במדבר ה) ופרע את ראש האשה, דכנ"י נק' אשה יראת ה', וצריך לגלות אוצר של יראת שמים ע"י שמשים נפשו כעפר לכל, ועי"ז יקרע המסך שעליו, שהוא נמשך מבחי' גסות הרוח, שמחמת גסות רוחו שמחשיב א"ע ליש ודבר בפ"ע, הוא מתאוה תאוה, וחפץ הוא שימלא רצונו דוקא, וצריך הוא לבטש גסות רוחו.

ועד"ז הוא יסורי עוה"ז הבאים לאדם, כי לא מחמת עונש אינו ראוי לישיב בשלות עוה"ז, שהרי מצינו בנבוכדנצר (סנהדרין צו. ע"ש וע' ילקוט) בשביל שהלך ג' פסיעות לכבוד השי"ת, פסקו

לו מלוכה על כל העולם ולזרעו אחריו עד ג' דורות, ואין לך אדם מישראל שלא כיבד המקום בכך, וכל טוב עוה"ז כדאי הוא לו, אלא היסורים באים לבטש את האדם, להכניעו ולהשפיל גסות רוחו, וכמשארז"ל (ברכות ז) טובה מרדות א' כו', שכשעיניו רואות שיסורים באים עליו, נשפל דעתו ונעשה נכנע, והוא יקר בעיני ה' להיות עי"ז בחי' התגלות, בחי' פרעה מן העפר.

אמר רבה הכא טעמא מאי שמא תצא מב"ד זכאית ויתגרו בה פרחי כהונה התם הא מסתלקא וכי תימא אתי לאיגרוי באחרניית' האמר רבא גמירי דאין יצר הרע שולט אלא במה שעניו רואות. (גמ' ח, א)

האמר רבא גמירי דאין יצר הרע שולט אלא במה שעניו רואות: ראה אור התורה ויקרא ח"ג ע' תשפה. וז"ל: ונמצא לא ראי זה כראי זה, שיש מעלה בראי' יותר מבשמיעה, והוא שהראיה היא השגת המהות שהוא קירוב גדול, והיינו לפי שנמשכה מחכמה, ושמיעה אינו השגת המהות, רק ע"ד ידיעת המציאות, ונמשכה מבינה, ולכן אין דומה שמיעה לראי', שתתפעל הנפש יותר מבחי' ראיה, ולכן אמרו רז"ל סוטה דף ח' ע"א גמירי דאין יצה"ר שולט אלא במה שעניו מראות, כי שיתפעל מן השמיעה אף שהוא מרחוק, הוא רק בסט' דקדושה לבד כו', ולא עשה כן לסט"א כו'.

האמר רבא גמירי דאין יצר הרע שולט אלא במה שעניו רואות: ראה ספר המאמרים תרצ"ב ע' נב. וז"ל: אין היצה"ר שולט אלא במה שעניו רואות, וזהו ההתחכמות של היצה"ר לצייר ציורים רעים כאילו הדבר לנגד עיניו.

האמר רבא גמירי דאין יצר הרע שולט אלא במה שעניו רואות: ראה פלח הרמון על שה"ש לר' הלל פאריטשער ע' צה. וז"ל: הנה כתיב אחת היא יונתי תמתי, וביאור ענין יונתי הוא ע"ד מ"ש ענין יונים שכמו היונים שמסתכלין זב"ז ויש להם תענוג בבחינת הסתכלות זאת, כך בכנ"י כתי' עיני אדם לא תשבענה מלראות ולאסתכלא ביקרא דמלכא, כי הנה א"ר שכח הראי' יש לו כח גדול להמשיך כל פנימי' הנפש בדבר שרואה, וכמו שא"ר בבחי' ההיפוך מקדושה ח"ו אמרו העין רואה והלב חומד, שכח הראי' דעין ממשיך כל פנימי' הלב להיות נכלל בדבר הרע ח"ו ואז הרע מושל עליו ב"מ, משא"כ כשאין העין רואה לא יוכל להיות שליטת הרע עליו כ"כ, כמארז"ל גמירי אין היצה"ר שולט אלא במה שעניו רואות כו', כן בס"ט דקדושה כאשר העין רואה שהוא מסתכל בעין שכלו ביקרא דמלכא אזי נמשך כל פנימי' הלב מקור חיות הנפש איליו ית'.

והנה ביאור ענין יקרא דמלכא הו"ע העילוי והפלאה דא"ס איך שהוא קדוש ומובדל מגדר העולמות לגמרי וכמאמר המלך המרום לבדו וההסתכלות בבחי' זאת גורם יציאת הנפש מנרתיקה היא מאסר חומר הגוף ולהתענג על הוי' ממש, אך איך תוכל הנפש לבא לבחי' זאת, הנה כח זה נמשך מלמעלה, כי הנה כתיב עין הוי' אל יראיו כו' וכתוב עיני הוי' אל צדיקים,

שכמו שכח הראי' בנש"י ממשיך כל פנימי' חיות נפשם אליו ית' כן מלמעלמ"ט כח הראי' ממשיך בחי' פנים עליונים שהוא בחי' שרש התומ"צ כמ"ש למעלה שהוא בחי' רצונו וחכמתו של הקב"ה שנק' בחי' פנים להיות שבהם מלובש עצמי' ופנימי' האור דא"ס ולא הארה בלבד ובחי' פנים הנ"ל נמשך לנש"י עין הוי' כנ"ל ועז"נ יאר הוי' פניו כו' ישא הוי' פניו שהוא בחי' פנים העליונים דתומ"צ שלמע' המאירים בכנס"י עין הוי' כנ"ל ועי"ז נתעורר בהם ג"כ בחי' פנים להיות העין רואה לאסתכלא כו' ולהמשיך כל פנימי' הנפש אליו ית' כנ"ל וכמאמר כעיני עבדים כו' כעיני שפחה כו' כן עינינו נשואות מלמטלמ"ע אל הוי' אלקינו כו'.

במדה שאדם מודד בה מודדין לו היא קשטה את עצמה לעבירה המקום נוולה היא גלתה את עצמה לעבירה המקום גלה עליה בירך התחילה בעבירה תחילה ואחר כך הבטן לפיכך תלקה הירך תחילה ואחר כך הבטן ושאר כל הגוף לא פלט. (משנה ח, ב)

במדה שאדם מודד בה מודדין לו: ראה אור יקר להרמ"ק, תיקונים כרך א ע' קכ. וז"ל: ובגין דא אתמר בבר נש במדה שאדם מודד בה מודדין לו וכו'. לכאורה נשמע כי אומרו במדה שאדם מודד וכו', הוא דוקא במה שבין אדם לחבירו כדפירשו במתניתין על דאטפת אטפוך וכו', ועתה במדה שפירשנו ירצה במדה שאדם מודד אפילו במה שבין אדם למקום כדפי' ואגרא דצלותא, והכוונה במדה והספירה העליונה שאדם מודד ומייחד שיעור קומה עליונה, בה באותה מידה וספירה שמדד ותיקן דהוה ליה כאילו הוא האציל ומדד אותה, כיון שתקנה מעלין לו כאילו הוא מדדה, וקו מדתה נטה בטוב כונתו, לכך בה מודדין לו אחר כך, באותו תיקון וקישוט שמדד ותיקן וקשט מודדין לו, ממש עושין שיעור מדת תיקון וקישוט נשמתו, ומודדין לשון מדות וספירות.

במדה שאדם מודד בה מודדין לו: ראה אור יקר להרמ"ק, כרך טז ע' קטו. וז"ל: תא חזי ברזין סתימין דמדות דקודשא בריך הוא. ההיא מדה דמשתדלין בה ודברין בה עלה אתמר במדה שאדם מודד בה מודדין לו וכו', שעושה תיקונים מלמטה ומודד בה מדות על ידי הייחודים שהוא עושה, אם בגמילות חסדים בחסד, אם בהיותו גבור כובש יצרו בגבורה, אם עוסק בתורה בתפארת, במדה שאדם מודד ופועל בה תיקונים וייחודים וכללות מדות ומודד בה שפע למלכות, בה מודדין לו, ומשפיעין עליו, שאר ספירות כולם נכללות בספירה ההיא ומודדין לו ממש שכר לבושי נשמתו ותיקוני חופתו נמדדת ממוך המדה ההיא, והיינו אזכיר את שמי ירצה שבמעשיך אני אזכיר ואייחד שמי עם הזכר אם בחסד אם בגבורה אם בתפארת, בכל מקום בחינת ייחוד שאני מייחד שמי במדותי על ידי מעשיך משם אבא אליך, גם כן סוד המזכיר והמייחד חכמה ובינה וכל אשר עליהם, ומשם מאותה הבחינה אבא אליך אל סוד תיקון שכרך וברכתך ואתקן שכרך ומנוחתך.

במדה שאדם מודד בה מודדין לו: ראה אגרת הקדש פ"ח. וז"ל: זורע צדקות מצמיח ישועות הנה מ"ש לשון זריעה במצות הצדקה וכמ"ש בפסוק זרעו לכם לצדקה כו'. יובן ע"פ מה שארז"ל ר"א יהיב פרוטה לעני והדר מצלי דכתיב אני בצדק אחזה פניך פי' כי גילוי אלקותו יתברך המתגלה במחשבתו של אדם וכונתו בתפלתו כל חד לפום שיעורא דיליה הוא בתורת צדקה וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו כו' כלומר שאור ה' א"ס ב"ה המאיר למעלה בעולמות עליונים בהארה רבה בבחי' גילוי רב ועצום עד שבאמת הן בטלין במציאות וכלא ממש חשיבי קמיה ונכללין באורו ית' והן הן ההיכלות עם המלאכים והנשמות שבהן המבוארים בזוה"ק בשמותם למקומותם בסדר התפלה שסדרו לנו אנשי כנה"ג הנה משם מאיר האור כי טוב לעולם השפל הזה על יראי ה' וחושבי שמו החפצים לעבדו בעבודה שבלב זו תפלה וכמ"ש וה' יגיה חשכי והנה ירידת הארה זו למטה לעוה"ז נקראת בשם חסד ה' המכונה בשם מים היורדים ממקום גבוה למקום נמוך כו':

והנה מודעת זאת שיש למעלה גם כן מדת הגבורה והצמצום לצמצם ולהסתיר אורו יתברך לבל יתגלה לתחתונים אך הכל תלוי באתעדל"ת שאם האדם מתנהג בחסידות להשפיע חיים וחסד כו' כך מעורר למעלה כמשארז"ל במדה שאדם מודד בה מודדין לו אלא דלכאורה זו אינה מן המדה כ"א להשפיע לו חיי העוה"ב לבד כנגד מה שהוא משפיע חיי עוה"ז אבל לא להשפיע לו חיי הארת אור ה' [נ"א א"ס ב"ה] ממש שיאיר ויגיה חשכו בעבודה שבלב זו תפלה שהוא בחינת ומדרגת תשובה עילאה כנודע שהרי היא למעלה מעלה מכל חיי עוה"ב כמשארז"ל יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט כו' וכמ"ש במ"א באריכות דעוה"ב אינו אלא זיו והארה וכו':

אך הענין הוא עד"מ כמו שזורעין זרעים או נוטעין גרעין שהשבולת הצומחת מהזרע והאילן ופירותיו מהגרעין אינן מהותן ועצמותן של הזרע והגרעין כלל כי מהותם ועצמותם כלה ונרקב בארץ וכח הצומח שבארץ עצמה [נ"א עצמו] הוא המוציא והמגדל השבולת והאילן ופירותיו רק שאינו מוציא ומגלה כחו לחוץ מהכח אל הפועל כי אם על ידי הזרע והגרעין שנוקבין בארץ וכלה כל כחם בכח הצומח שבארץ ונתאחדו והיו לאחדים וע"י זה מוציא כח הצומח את כחו אל הפועל ומשפיע חיות לגדל שבולת כעין הזרע אבל בריבוי הרבה מאד בשבולת אחת וכן פירות הרבה על אילן א' וגם מהותן ועצמותן של הפירות מעולה בעילוי רב ועצום למעלה מעלה ממהותן ועצמותן של הגרעין הנטוע וכן כה"ג בפירות הארץ הגדלים מזרעונין כעין גרעינין כמו קשואים וכה"ג והכל הוא מפני שעיקר ושרש חיות הפירות נשפע מכח הצומח שבארץ הכולל חיות כל הפירות. והגרעינין הזרועים בארץ אינן אלא כעין אתערותא דלתתא הנקראת בשם העלאת מ"נ בכתבי האריז"ל:

וככה ממש עד"מ כל מעשה הצדקה שעושיין ישראל עולה למעלה בבחינת העלאת מ"נ לשורש נשמותיהן למעלה הנקרא בשם כנ"י ואימא תתאה בלשון הזהר ושכינה בלשון הגמרא הכלולה מכל מדותיו של הקב"ה ומיוחדת בהן בתכלית וראשיתן היא מדת החסד וע"י העלאה זו מתעורר חסד ה' ממש שהוא גילוי אורו יתברך לירד ולהאיר למטה לנשמות ישראל בבחי'

גילוי רב ועצום בשעת התפלה עכ"פ כי אף שלגדולתו אין חקר עד דכולא קמיה כלא חשיבי הרי במקום שאתה מוצא גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו כמים שיורדין כו'. וז"ש זרח בחשך אור לישרים חנון ורחום וצדיק דע"י שהאדם חנון ורחום וצדיק צדקות אהב גורם לאור ה' שיזרח לנשמתו המלוכשת בגופו העומד בחשך שהוא משכא דחויא וזה נקרא בשם ישועה כד אתהפכא חשוכא לנהורא וזהו מצמיח ישועות שיסועה זו צומחת מזריעת הצדקה שזורעין בארץ העליונה ארץ חפץ היא השכינה וכנ"י שנקראת כן ע"ש שמתלבשת בתחתונים להחיותם כמ"ש מלכותך מלכות כל עולמים ובפרט מן הפרט כשזורעין באה"ק התחתונה המכוונת כנגדה ממש שהזריעה נקלטת תיכף ומיד בארץ העליונה בלי שום מניעה ועיכוב בעולם מאחר שאין שום דבר חוצץ ומפסיק כלל בין ארצות החיים כי זה שער השמים משא"כ בחו"ל וד"ל:

במדה שאדם מודד בה מודדין לו: ראה דרך מצותיך קנט, ב. וז"ל: לרוקע הארץ על המים כל"ח. להבין ענין העלאת מ"ן מהו, והגם שבס' לק"א ממורו נ"ע נת' טעם למה שהמ"ן מעורר למעלה, לפי שענין ההתהפכות ממרירו למיתקא הוא דבר חידוש, וכמו צפור המדברת, ע"כ מצד החידוש ימשיך למעלה באצי' ירדת השפע. עדיין אין זה מתיישב אל השכל, שהרי ממך הכל כתי', שהוא ברא את החשך ואת האור, וקמ"י ית' כחשכה כאורה ממש שוין, א"כ מהו החידוש אצלו שנעשה חשך לאור. וגם ענין השני שבהעלא' מ"ן, והוא הנז' בזהר דבאתערותא דלתתא אתעדל"ע, ג"כ צ"ל האיך יתכן לומר כן באלקות הבבע"ג, שיתעורר מהתעוררות הנבראים בע"ג. דבשלמא בבנ"א יתכן לומר כן, שכמים הפנים לפנים כן לב האדם באהבתו לחבירו מעורר אהבת חבירו אליו, לפי ששניהם שוין בכחי' הגבול. אבל באלקות שהוא בלתי בע"ג, איך יתכן ההכרח שיהי' מתעורר לפי ערך התעוררות התחתונים, דהיינו שבמדה שאדם מודד בה יהיו מודדין לו כידוע, (במשנה וגמ' פ"ק דסוטה), והלא אינן שוים במדותיהן, שאדם הוא בגבול ותכלית, ואין לו שייכות וערך ויחס כלל לאלקות הבבע"ג.

אך הענין הוא, דבאמת לא שהדבר הכרח מצד עצם האתערות, אלא שכך עלה במחשבה הקדומה, שיהי' ההמשכה מאצי' לבי"ע ע"פ אתעדל"ת, ושיהיה ההמשכה לפי המדה שאדם מודד כו'. ופי' מחשבה הקדומה, הוא בחי' א"ק, ונק' ג"כ קדמות השכל, שהוא קודם לאצילות, ושם הוא הטעם והשכל למה שלא יהי' ההמשכה כ"א ע"י אתעדל"ת. ויובן כ"ז עד"מ באדם התחתון, שגומר בדעתו איך שיתנהג עם בנו במדה ובמשפט, ולעצור האהבה בלבבו שאינה במדה, להיות ההנהגה עמו במדה כו', וכיון שרוצה כן, הרי מתנהג עמו כן אע"פ שזהו נגד האהבה שבלבו, כי הרצון שליט על כל כחות הנפש.

וכמ"כ יובן בנמשל למעלה, דבחי' א"ק הוא ענין רעוא דכל רעוין הנז' בזהר. פי' הרצון המקור לכל הרצונות, ושם הוא שנעשה הכנה לשיהי' באתעדל"ת אתעדל"ע, וכיון שכן עלה ברצונו, ממילא כן ההנהגה מאצי' לבי"ע. ונמצא מובן שלא מצד עצם האתעדל"ת נעשה ההתפעלות והאתעדל"ע, כי באמת אינן הנבראים בערך כלל שיעוררו ויעשו התפעלות, אלא לפי שכך עלה ברצונו שיהי' התעוררות והתפעלות למעלה מאתעדל"ת.

ועתה יש לבאר מהו ענין ההמשכה שנעשה ע"י העלאת מ"ן. הענין, דהנה ידוע פי' וענין אור א"ס, שההארה הנמשכת ממהו"ע ית' אינו בבחי' התפעלות במהו"ע ית' ח"ו עי"ז, וגם אינו בבחי' התלבשות כמו השפעת השכל כמו"ד שמתלבש בתוכן וגם מתפעל כשטרוד בהשפעה זו, משא"כ בו ית', שהוא לבדו הוא כמו שהי' בלי שינוי ח"ו, ומה"ט נק' הגילוי בשם אור, דוגמת אור וזיו השמש, שגם ביומא דעיבא שאין מאיר עלינו הזיו מחמת שהענן מפסיקו, אין במהות השמש שום שינוי ותוס' או גרעון כלל עי"ז מכמו שהוא ביום צח שהזיו מגיע אלינו. (וגם נת' במ"א שגם בהאור המאיר ממהו"ע ית', אין בו שום בחי' התפעלות ושינוי ח"ו במהות ועצמות האור משינויי הכלים, וגם אינו בבחי' התלבשות כלל, עבמ"ש בביאור דקדושים תהיו פ"ב בהג"ה).

ואמנם, הגם שאינו בבחי' התפעלות והתלבשות, אין האור למעלה כדוגמת אור הגשמי של השמש שהוא הכרחי שמאליו יאיר השמש אורו. אבל למעלה אור המאציל הוא ע"פ רצונו הפשוט, וא"כ, צריך לזה העלאת מ"ן, שע"ז יומשך האור, כי מצד עצמו הרי כתי' כי ה' אלקיך אש אוכלה הוא. פי', כמו שהאש הגשמי טבעו להסתלק תמיד לשרשו האש היסודי, והוא היפוך טבע אור השמש המאיר ממילא ומאליו למטה, משא"כ האש שאינו מאיר אלא ע"י אחיזתו בכלים, הן הפתילה והעצים, אבל מיד כשיכלו, מסתלק למעלה, ואינו מאיר למטה כלל, כמ"כ עד"מ האור המאיר ובא מעצמותו ית', חפצו ותשוקתו להסתלק למעלה וליכלל במקורו, הוא מהו"ע ית', וז"ש המתנשא מימות עולם, שהוא מתנשא אפי' מיומי' עילאי', ליכלל במקורו, אלא שבתחלת הבריאה האיר מעצמו בתורת חסד חנם כנו' בע"ח, ועכשיו הדבר תלוי באתעדל"ת שיעוררו להיות המשכת האור והזיו מלמעלה למטה בתוך הכלים והעולמות.

ואלא מיהו יש להבין, כיון שענין המשכה זו הוא מהאא"ס שלמעלה מעלה מכל הנאצלים, שיהי' מאיר ובא ממהו"ע ית' ממש, איך יתעורר להאיר ע"י אתעדל"ת, כי הלא ידוע שכל העלאת מ"ן צ"ל בדוגמא דדוגמא לירידת השפע שנשפעת להמקבל אח"כ עכ"פ, ואע"פ שנת' שמה שבאתעדל"ת אתער לעילא הוא מפני שכך עלה ברצונו מ"מ, צ"ל האתעדל"ת מעין האתעדל"ע, שהרי במדה שאדם מודד בה דייקא מודדים לו, אפי' לענין הטובה, אלא שאע"פ שהאתעדל"ת היא בגבול ותכלית, עלה ברצונו שמ"מ יתער לעילא אע"פ שהוא בלתי בע"ג, אבל מ"מ צ"ל מעין ודוגמא דדוגמא עכ"פ מהאתעדל"ע, וכמו בגשמיות, תלמיד המחכים את רבו, שאינו אלא ע"י קושיא דייקא, ולא ע"י אהבה וכדומה, וכיון שכן, מה יהי' האתעדל"ת לעורר גלוי האא"ס ממש, האיך ימצא בנבראים בע"ג באתעדל"ת שלהם בחי' מעין דדוגמא דדוגמא להאא"ס המאיר ובא ע"י העלאת מ"ן שלהם.

אך הענין הוא, דעיקר האתעדל"ת והמ"ן הוא ענין אהבה דבכל מאדך הנז"ל בתורה ע"פ קדושים תהיו פ"א, שזהו המעורר למעלה באא"ס ממש, והוא בחי' ומדרגת הקדוש הראשון מג"פ קדוש שבקדושה כמשנ"ת שם באריכות. והענין כי אהבה זו ענינה הוא האהבה הגדולה

והרבה שאינה נגבלת בכלי הלב, דהיינו שאין הלב יכול להכיל בתוכו אהבה זו כי רבה היא, והוא בחי' צעק לבם אל ה', דהיינו שנתפעל כ"כ ביותר, ונגע ללבו מאד ולעצמיות נפשו, עד כי לא יכול לסבול בתוכו אהבה והתפעלות זו ולהסתירה, ולכן יצעוק פתאום צעקה גדולה כמי שצועק בשנתוודע לו ענין הנוגע לחיי נפשו כו', וזהו בחי' אהבה שלמעלה מהכלי, ונק' מאדך, פי' מאד הוא ריבוי גדול (זייער בל"א), שאינה נגבלת בכלי הלב, וכיון שאהבה זו היא דבר שאינו נגבל בכלי, ה"ז כמו בחי' הוראה על בחי' א"ס, שהוא האור שלמעלה מהכלים, לכן בחי' אהבה זו היא המ"ן לעורר גילוי האא"ס.

ואף שבאמת גם אהבה זו היא בבחי' גבול ותכלית, שהרי אנו רואים שבמי שדעתו ולבו רחבים יותר, אזי יכולה אהבה כשיעור התלהבות של זה להתיישב בו ולא יצעק כלל, אך אם יצעק, גם הוא יהי' מדבר גדול יותר מאותו הדבר שנתפעל זה, וגם צעקת השני שלמעלה מכלי לבבו לגבי השלישי הגבוה ממנו ודעתו ולבו רחבים יותר ג"כ יתיישב בו ההתפעלות של זה, ויכילה בלבו ולא יצעק כלל, וכן עד כמה מדרגות כו'. וא"כ, מאחר שאנו רואים שבחי' ההתלהבות דמאדך של זה יש לה תכלה וקץ בלב השני, וכן אפי' המאדך של הנשמות היותר גדולות יש להן קץ וגבול באמת, שהרי כל הנשמות הם בבחי' גבול כידוע, וא"כ, מה שהוא למעלה מהכלי שלו מעט עדיין הוא ג"כ בבחי' גבול באמת, והיאך יהי' זה מעורר המאד האמיתי הוא האא"ס שאינו בבחי' גבול ותכלית כלל באמת ח"ו, והלא לגבי דבר שהוא בלתי בע"ג, אין ערוך כלל כל הבע"ג, ושוה ומשוה קטן וגדול כו'.

אך הענין הוא דמאדך כתיב, מאד שלך. פי', שאף בראשון שדעתו ולבו קטנים, ומה"ט גם אהבה שאינה גדולה כ"כ באמת היא אצלו בבחי' מאד למעלה מהכלי שלו, מ"מ כיון שעכ"פ אצלו אהבה זו היא למעלה מהכלי שלו, הרי היא למעלה מהגבול שלו, לכן היא מעוררת באא"ס שלמעלה מהגבול באמת, שהרי כבר נתבאר שמה שבאתעדל"ת אתעדל"ע אינו מצד עצם מעלת האתעדל"ת, שמצד עצמה לבד תהי' ראויה לעורר אתעדל"ע, שז"א משום שאין ערוך כנ"ל, אלא משום שכך עלה במחשבה בבחי' קדמות השכל הנק' א"ק כנ"ל, שיהיה נמשך אתעדל"ע מאתעדל"ת, אלא שמ"מ האתעדל"ת צריך להיות בדוגמא להאתעדל"ע, דהיינו כמשארז"ל במדה שאדם מודד כו', וכיון שכך, הרי אהבה זו כיון שאצלו היא למעלה מהגבול שלו ממש, הרי היא אצלו בחי' בלתי גבולית, (ר"ל לגבי הגבול שלו), לכן מעוררת למעלה בחי' האא"ס הבע"ג באמת.

וז"ש מאדך, מאד שלך לבד, מה שאצלך הוא למעלה מכלי הלב הוא המעורר למעלה, אע"פ שלגבי אחר יכולה אהבה זו להתיישב בכלי הלב, מ"מ כיון שאצלך הוא למעלה מהכלי, ה"ז מעורר למעלה מבחי' גלוי האא"ס שלמעלה מהכלי כנ"ל, (ואיה"נ, שהשני לא יעורר שם ע"י אהבה כזו, כיון שמתיישבת בכלי שלו, ואינו בבחי' מאד אצלו, ולא יעורר שם אלא ע"י אהבה יותר רבה מזו, שתהיה גם אצלו בבחי' מאד, וכן עד"ז כל הגדול מחבירו, צ"ל אתעדל"ת

באהבה יותר גדולה עד שתהיה גם אצלו בבחי' מאד. וזהו פי' מאדך, לכל א' למעלה מכלי שלו, וז"ש רז"ל לפום גמלא שיחנא כו').

במדה שאדם מודד בה מודדין לו: ראה תורת שמואל תרכ"ז ע' תמב. וז"ל: אמנם עדיין צ"ל למה צריכין ענין התשובה הלא מאחר שהוא נושא עון מפני מה לא יומשך הסליחה גם למי שלא ישוב ג"כ מאחר שאינו תופס מקום כלל כו', הנה ארז"ל בר"ה די"ז א' ר"ה ברי' דר' יהושע חלש, אזל ר"פ לשיולי כו' א"ל עבידו לי' זוודתא, לסוף איתפח כו' וא"ל הקב"ה הואיל ולא מוקים במילי' לא תוקמו בהדי' שנא' מי אל כמוך, א"ר אחא בר חנינא אלי' וקוץ בה לשארית נחלתו ולא לכל נחלתו למי שמשים עצמו כשיריים, פי' רש"י ז"ל לא מוקים במילי' שאינו עומד במדותיו, לא תוקמו בהדי' לא תדקדקו אחריו, אלי' כו' דבר תנחומין יש כאן אבל יש בתוכה דבר קשה שאינה שוה לכל אלא למי שמשים עצמו כשיריים. ולכאור' צ"ל הלא בחי' זו דמי אל כמוך הוא מבחי' יגמה"ר, ואיך מדקדקין כ"כ שדוקא למי שמשים עצמו כשיריים, ועוד דמהמעשה דר"ה ברי' דר"י משמע שגם מי שאינו עומד במדותיו אין מדקדין עמו ג"כ, הגם כי אינו משים עצמו כשיריים לגמרי כו'.

אך י"ל שלשה טעמים ע"ז, כי הנה ענין במדה שאדם מודד בה מודדין לו וזהו שע"י אתעדל"ת אתעדל"ע, הנהגה זו נמשך מע"ס דאצי' ובכלל המשכה זו הוא מז"א ועז"נ ולך אד' החסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו, ואמנם הסליחה שלא למדוד לו כמדתו כ"א למחול ולסלוח נמשך מאריך אנפין, אך כדי להמשיך בחי' זו צ"ל ג"כ איזה העלאה לא"א אע"פ שאינה בערך עכ"ז קצת דמיון יהי' כמו שענין בכל מאדך בלי גבול מעורר גילוי א"ס כמ"ש במ"א, ונקרא ג"כ במדה שאדם מודד היינו בחי' מאדך שלמעלה מהגבול שלך עי"ז מעורר בלי גבול האמיתי. וזהו ענין המעביר על מדותיו שע"ז ארז"ל איזהו גבור הכובש את יצרו שנאמר טוב ארך אפים מגבור כו' הרי בחי' ארך אפים היינו מה שכובש את יצרו כו', והיינו שמעביר על מדותיו ועי"ז מעורר כן למעלה בחי' ויעבור ה' על פניו ויקרא כו' שממשיך יגמה"ר לכבוש מדה"ד שבז"א, וכמארז"ל קוב"ה מצלי יה"ר מלפני שיכבשו רחמי את כעסי כו' פ"ק דברכות ד"ז ע"א, ובפ"ז דיומא דס"ט ע"ב ארז"ל הן הן גבורותיו שכובש את יצרו כו', ור"ל ע"ד שכובש מדה"ד דז"א, וע"כ מה שהאדם כובש את יצרו ומעביר על מדותיו זהו הכנה שיוכלו להאיר עליו יג"מ הרחמים.

ועוד יובן זה עפמ"ש בביאור ע"פ כה תברכו בלק"ת פ' נשא פ"ב, גבי ואיך לא אשא פנים והם מדקדקים ע"ע עד כזית כו' כי ישא ה' פניו היינו מבחי' שלמעלה מקו המדה שהוא מבחי' כתר שבכתר כו' ואעפ"כ נתנו שיעור ומדה עד כזית כי גם המשכה עליונה זו שלמעלה מהשתלשלות ומקו המדה נמשך ועובר ע"י קו המדה דייקא שהעולם א"א לו לקבל אלא ע"י בחי' קו המדה וצ"ל אורות וכלים כו' ואם לא כן לא יוכלו לקבל כו' עכ"ל וע"ש, ולכן עד"ז

כאן כי עם היות שבחי' נושא עון נמשך מהכתר ששם רחמים פשוטים וזהו ג"כ למעלה מקו המדה שמשם נמשך בחי' במדה שאדם מודד בה מודדין לו, ומלמעלה מבחי' זו בא הסליחה כנ"ל, אעפ"כ צ"ל עובר דרך קו המדה, ולכן נקראו י"ג מדה"ר, מדות דייקא, כמ"ש בד"ה ויאכילך את המן. וזהו כעין מ"ש במד"ר פ' בראשית ס"פ י"ב ע"פ ביום עשות הוי' אלקים אמר הקב"ה אם אני בורא את העולם במדה"ר הוויין חטאין סגיאין, במדת הדין האיך העולם יכול לעמוד אלא הרי אני בורא אותו במדה"ד ובמדה"ר, וכך עד"ז הוא ענין שיג"מ הרחמים עוברים ג"כ דרך השערות שהם קשים, נמצא יש קצת מדה"ד אלא שהרחמים גוברים, ולכן צ"ל באדם ג"כ הכנה לזה שיוכל לעורר הרחמים ולקבלו, וזהו ע"י שמעביר על מדותיו שזהו ממדות א"א כנ"ל איזהו גבור כו' טוב ארך אפים כו', וזהו טעם אחד.

במדה שאדם מודד בה מודדין לו: ראה תורת שמואל, תרל"ב ח"ב ע' תו. וז"ל: ולכאור' אינו מוכן זה כלל האיך יתדמה האדם הנברא בגוף ונפש מוגבל להיות בבחי' אדמה לעליון שהוא בלי גבול, והלא גבול לגבי בלי גבול אינו בערך כלל, ורחוקי' בתכלית הריחוק עד שאין לך ריחוק גדול מזה כלל, א"כ האיך יהי' ביכולת הגבול לעורר בחי' בלי גבול, ואם מפני שפועל בנפשו להיות בבחי' בכל מאדך שהוא בלי גבול האדם הלא זהו רק בלי גבול האדם ולא שזהו באמת בלי גבול, כ"א שלגבי הגבלת האדם בבחי' הגבלה גמורה בישוב הדעת בשכל אנושי שלו, נק' בכל מאדך שרוצה לצאת מהכלי הוא השכל המגבילו בשם בלי גבול, אבל לגבי' ית' אינו שייך כלל לקרות בחי' מס"נ זה דבכל מאדך שבאדם בשם בלי גבול, והאיך יעורר בלי גבול האדם את בחי' אוא"ס בחי' בלי גבול האמיתי, שלמעלה גם מע"ס דאצי' שראשיתן היא החכ' בחי' חכים ולא בחכ' ידיעא, והלא גבול וכלי גבול הרי הם מרוחקי' זמ"ז בתכלית הריחוק וכמו מספר לגבי בלי מספר, וזמן לגבי למעלה מן הזמן וכדומה.

והענין יובן בהקדם מארז"ל במד"ר פ' נשא פי"ב דרמ"ג ע"ג (שהוא דל"ט ג' שקלאו) גבי ג' דברים שמע משה מן הקב"ה והרתיע לאחוריו כו', א"ל הקב"ה איני מבקש לפי כחי אלא לפי כחן, זה יתנו יעו"ש. ובמד"ר ס"פ פנחס דרפ"ב ב' (שהוא ע"ה ג') זש"ה שדי לא מצאנוהו שגיא כח (איוב ל"ז ק"ג) וכת' הן אל ישגיב בכחו מי כמוהו מורה (איוב ל"ו), כיצד יתקיימו שני מקראות אלו אלא כשהוא נותן נותן להם לפי כחו, וכשהוא מבקש אינו מבקש אלא לפי כחן. נלמד מזה שע"י שעושה האדם לפי כחו שהוא כח הגבול, עי"ז נותן לו הקב"ה לפי כחו והרי כחו הוא גם בחי' בלתי בעל גבול, והן אמת שיש לו גם כח בגבול כמ"ש העה"ק דאל"כ אתה מחסיר שלימותו כו', אבל אמרם ז"ל לפי כחו הכוונה על כח הבלתי בעל גבול, ולכן כשהרתיע משה לאחוריו א"ל איני מבקש לפי כחי כו'. אלא שבכדי לעורר בחי' בלתי בעל גבול צריך להיות העלאת האדם ג"כ בבחי' שהיא בלתי בעל גבול, והיינו בחי' בכל מאדך שהוא בלי גבול האדם עכ"פ. והגם שבאמת הוא בחי' גבול, זהו מחסד ה' עלינו שע"י העבודה בבחי' בלי גבול שלנו שבאמת הוא בגבול עדיין, מ"מ יתעורר עי"ז בחי' בלי גבול העליון שהוא באמת בלי גבול, אבל מ"מ צריך להיות ההעלאה ג"כ בבחי' בלי גבול האדם עכ"פ.

והענין הוא דהנה ארז"ל במשנה זיי"ן פ"א דסוטה ובמגילה דיי"ב ע"ב במדה שאדם מודד בה מודדין לו, ופי' וענין במדה שאדם מודד הוא מה שע"י אתעדל"ת נמשך אתעדל"ע, שהנהגה זו נמשך מע"ס דאצי' שראשיתן הוא בחי' חכ', ובכלל המשכה זו הוא מז"א ועז"נ ולך אד' החסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו, בתלים סוף סי' ס"ב. ואמנם ענין הסליחה שלא למדוד לו כמדתו וכמעשהו כ"א למחול ולסלוח לו, זהו נמשך מא"א, שז"ע יגמה"ר דא"א כו', אך כדי להמשיך בחי' זו צ"ל ג"כ איזהו העלאה לא"א, ואע"פ שאינה בערך, עכ"ז קצת דמיון צ"ל עכ"פ, וכמו מה שענין בכל מאדך בלי גבול מעורר גילוי אוא"ס שבלי גבול, ונקרא ג"כ במדה שאדם מודד היינו בחי' מאדך שלמעלה מהגבול שלך עי"ז מעורר בלי גבול האמיתי. ובזה יובן מעלת המעביר על מדותיו, שכובש את יצרו, שארז"ל ע"ז איזהו גבור הכובש את יצרו שנא' טוב ארך אפים מגבור, שנת' ענינו במ"א, והרי הוא ממשיך מא"א ע"י מה שכובש את יצרו כו' ומעביר על מדותיו, ועי"ז מעורר כן למעלה בחי' ויעבור ה' על פניו כו' שממשיך יגמה"ר לכבוש מדה"ד שבז"א, וכענין שארז"ל פ"ק דברכות ד"ז ע"א קוב"ה מצלי כו' יהי רצון מלפני שיכבשו רחמי את כעסי כו', ובפ"ז דיומא דס"ט ע"ב ארז"ל הן הן גבורותיו שכובש את יצרו כו' ור"ל שכובש מדה"ד דז"א, ועל כן ע"י שהאדם כובש את יצרו ומעביר על מדותיו, זהו הכנה שיוכלו להאיר עליו יגמה"ר כו'.

אמר רב יוסף אף על גב דמדה בטילה במדה לא בטיל דאמר רב יוסף וכן תני ר' חייא מיום שחרב בהמ"ק אע"פ שבטלה סנהדרי ארבע מיתות לא בטלו והא בטלו אלא דין ארבע מיתות לא בטלו מי שנתחייב סקילה או נופל מן הגג או חיה דורסתו מי שנתחייב שריפה או נופל בדליקה או נחש מכישו מי שנתחייב הריגה או נמסר למלכות או ליסטיין באין עליו מי שנתחייב חניקה או טובע בנהר או מת בסרונכי.
(גמ' ח, ב)

אמר רב יוסף אף על גב דמדה בטילה במדה לא בטיל דאמר רב יוסף וכן תני ר' חייא מיום שחרב בהמ"ק אע"פ שבטלה סנהדרי ארבע מיתות לא בטלו והא בטלו אלא דין ארבע מיתות לא בטלו מי שנתחייב סקילה או נופל מן הגג או חיה דורסתו מי שנתחייב שריפה או נופל בדליקה או נחש מכישו מי שנתחייב הריגה או נמסר למלכות או ליסטיין באין עליו מי שנתחייב חניקה או טובע בנהר או מת בסרונכי: ראה שער רוח הקדש תקון י"ו וז"ל: והוא למחוייב ד' מיתות ב"ד: סקילה, שריפה, הרג, וחנק, יתענה מאתים תעניות, ובכל יום מהם יקרא פרשת עקידת יצחק בכוונה, ויתפלל לבוראו, שבזכות אברהם שנתנסה באש, יצילהו משריפה, שהיא כנגד אות ה' ראשונה של ההוי"ה, ובזכות יצחק שנעקד, יצילהו מהרג, שהוא כנגד ו' של הוי"ה, ובזכות יעקב שגלה בגלות, יצילהו מחנק, שהיא כנגד אות ה' אחרונה של ההוי"ה, הנדמה לגלות, ובזכות שלשתם יחד,

יצילהו מסקילה, שהיא כנגד אות י' של ההוי"ה. נלע"ד חיים הכותב, שזה הוא מהר"א הלוי, ואינו ממורי ז"ל בלי ספק. עכ"ל.

וראה בהגהות וביאורים שם. וז"ל: אינו מבאר כאן הטעם למספר המאתים תעניות, כמו שמבאר בשאר היחודים מספרי התעניות ותועלתם, אאפ"ל מפני שהד' מיתות הם כנגד הד' אותיות של הוי"ה ב"ה, שהוי"ה בכמ"ק בחי' גדלות כנודע, ונסתלק ממנו, ונשאר הוא בבחי' מוחין קטנות שבו, ובבחי' הקטנה שבו, שהיא בחי' אחוריים דאלהים, וכיון שעומד למות יסתלק ממנו גם זה כמו שאמר ר' יוסף וכן תנא ר' חייא (כתובות ל) ובסנהדרין ל"ז, וכן תנא רבי חזקיה מיום שחרב ביה"מ אעפ"י שבטלו סנהדרין כו', דין ד' מיתות לא בטלו, מי שנתחייב כו', לכן תיקונו הוא, שיתענה מאתים תעניות, כמספר אחוריים דאלהים, ובכח התעניות אלו יועיל לו שנשאר בחיים לפחות בבחי' קטנות שבו, ובכח היחודים בצירוף תשובה וזכות אבות כנז' כאן, יועיל לו להמשיך עליו שוב הוי"ה ב"ה גדלות שבו ג"כ כבתחלה.

אמר רב יוסף אף על גב דמדה בטילה במדה לא בטיל דאמר רב יוסף וכן תני ר' חייא מיום שחרב בהמ"ק אע"פ שבטלה סנהדרי ארבע מיתות לא בטלו והא בטלו אלא דין ארבע מיתות לא בטלו מי שנתחייב סקילה או נופל מן הגג או חיה דורסתו מי שנתחייב שריפה או נופל בדליקה או נחש מכישו מי שנתחייב הריגה או נמסר למלכות או ליסטין באין עליו מי שנתחייב חניקה או טובע בנהר או מת בסרונכי:
ראה ספר בני יששכר מאמרי חודש אדר מאמר ג דרוש ד וז"ל: במדרש [שמו"ר פכ"ו, א'] ויבא עמלק [שמות יז, ח], הה"ד לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתי ויבא רוגז [איוב ג, כו], לא שלותי מבבל, ולא שקטתי ממדי, ולא נחתי מיון, ויבא רוגז באדום, דבר אחר, לא שלותי מגזירה ראשונה שגזר פרעה עלי שנאמר וימררו את חייהם [שמות א, יד], והעמיד לי הקב"ה גואל זו מרים על שם המירור, ולא שקטתי מגזירה שניה אם בן הוא והמיתן אותו, והעמיד הקב"ה גואל זה אהרן על שם ההריון, ולא נחתי מגזירה שלישית שגזר ואמר כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו, והעמיד הקב"ה גואל על שם המים זה משה שנאמר כי מן המים משיתיהו, ויבא רוגז זה עמלק ויבא עמלק, עכ"ל. מהראוי לתת לב על דברי זה המדרש, א' מה הוקשה לו עד שהוצרך לומר הה"ד לא שלותי וכו' ומה תירץ בזה, ב' הנה דרש זה הפסוק מקודם על הד' מלכיות, ומאי שייכות יש לזה ענין עמלק, ג' שוב דרשוהו על גזירת פרעה, מה שייכות יש לזה לביאת עמלק, ד' מהראוי להתבונן בשינוי הלשונות בפסוק, ואיזה יחוס יש ללשונות למלכיות וכן לגזירת פרעה ולביאת עמלק.

ונראה לפרש, דהוקשה להם אומרו ויבא עמלק, לשון ביאה בלשון הקודש הוא מהירות (נלמד מגמרא יבמות [מח, ב] מפני מה הגרים מעונים בעולם הזה על שאיחרו לבא תחת כנפי השכינה, ומביא ראייה שאמר בועז לרות ישלם י"י פעלך ותהי משכורתך וכו' אשר באת וכו' [רות ב, יב], עיין שם ברש"י ותוס' באת משמע במהירות בלא איחור), והוה ליה למימר ויסע עמלק או ויצא עמלק, ומדקאמר ויבא משמע במהירות, ב' מהראוי להתבונן בכל מקום שמדבר

מאיזה מלך ומאיזה עם מייחסים אותו על שם אביו או משפחתו ומקומו, ובעמלק לא נכתב כלל רק שמו ימחה מתחות כל שמיא, ג' להבין סמיכות לפרשה הקודמת, ד' מהראוי לתת לב מהו הרעה הגדולה שעשה הצר הצורר הזה יותר מכל האומות אשר הש"י גזר עליו שממון ואבדון עד עולם, וכביכול אין השם שלם וכו' עד שיהיה הצר הזה לשממון ואבדון ונימח זכורו מלהזכירו, הלא כל המלכיות הרעו לנו יותר ויותר, אשר אילו כל הימים דיו וכל אגמים קולמוסים אי אפשר לכתוב כל הצרות והתלאות אשר עברו על ראשינו בהמון המלכיות, וזאת עלתה על כולנה הרעו לנו מכל מלכי אדמה, ואף על פי כן לא נגזר עליהם שממות עולם כמו שנגזר על הצר הזה, ולהבין כל זה נקדים איזה הקדמות הנצרכות אל הדרוש.

הקדמה א' ידוע ענין ד' מיתות בי"ד לחוטאים המבוארים בתורה הוא לתקן הפגמים שפוגמים החוטאים, והנה סקילה לפייס אות הי' מן שם הנכבד, שריפה לפייס אות ה' ראשונה, הרג לפייס אות ו', חנק לפייס אות ה' אחרונה, כל אחד כפי הפגם שגרם בחטאו וגזרה עליו התורה העונש בכדי שיתוקן מה שפגם ויזכה לחיי העולם הבא [תיקו"ז נ"ט ע"ב], והענין הוא, שהאדם על ידי חטאו מעורר הקליפה ונדבקת בו, וישנם ד' קליפות כנגד ד' מיתות בית דין, ואינם סרים מן החוטא עד יקבל עונשו כל אחד כפי המגיע לו, וז"ל הזהר פקודי [ח"ב רנ"ז ע"ב] וכד איתחברת סט"א בדינא שלטנא בקטרוגא, באינון ד' מיתות בית דין סקילה שריפה הרג וחנק כלהו שלטנותא דקטרוגא בישא, סקילה בגין דאיהו אבן נגף, שריפה בגין דאיהו צור מכשול אשא תקיפא, הרג דא חרב תאכל בשר, תאכל בשר ודאי דשלטא בבשרא ודא הוא קץ כל בשר, חנק בגין דאיהו קללת אלהים ההוא דשלטא על חנק על צליבו, עכ"ל, הרי לפניך שכל אלו הד' בחינות מן סט"א המקטרגים על חטאי האדם עד אשר יקבל עונשו המבואר בתורה, וכשאדם דבוק בהש"י כד"א ואתם הדבקים ביי"א אלקיכם חיים כולכם היום [דברים ד, ד], דכיון שהאדם דבוק בהשם הנכבד ית"ש היינו ד' אותיות השם הוי"ה ב"ה (על ידי עסק התורה פרד"ס, ועסק המצות, ויצונו י"י לעשות את כל החוקים וכו' לחיותינו כהיום הזה [שם ו, כד]), אין מבואר לסטריין אחרנין הממונים על ד' מיתות ליגע בו, מה שאין כן כשח"ו מפריד את עצמו על ידי חטאיו מן ד' אותיות השם, הנה מעורר אותן הקליפות הנקראים מיתה הממונים על ד' מיתות, ולעתיד ב"ב כשיתוקן העולם אז יתבטלו כל הקליפות ותתקיים הנבואה בלע המות לנצח [ע"ח שער ט"ל פ"א מ"ב] ומחה הוי"ה אלקים דמעה וכו' [ישעיה כה, ח], ויהיה השם שלם והכסא שלם, אלקי"ם בגימטריא הכס"א כנודע [תיקו"ז ד' ע"א], על כן כתיב ומחה הוי"ה אלקים, הבן.

הקדמה ב' ידוע לך מה שאמרו רז"ל [סנהדרין לז, ב] אף על פי שבטלו ד' מיתות, דין ד' מיתות לא בטלו, ממילא כן היה הדבר בזמן הסנהדרין, מי שלא קבל עונשו ע"י הסנהדרין כגון שלא היו עדים או שמצאו לו איזה זכות, הנה עונשו אינו מסור בידם, אבל היודע תעלומות הוא יודע ועד, אם לא שב בתשובה הנה הוא ממציא לו המיתה הראויה לקבלת עונשו כפי התורה, ותדע שאלו ד' מיתות המבוארין בתורה הן המה כלל כל העונשים, דהנה בכל החטאים מפריד האדם מן דביקות השם הנכבד בבחינות שונות, והנה אלו הד' מיתות הן הנה לתקן הפגם ולייחד

אותיות השם הנכבד ויתוקנו כל החטאים, וכפי הנראה גם עונשי עולם הבא הרוחניים הן המה על פי הדרכים הללו, אבל אין מבוא לאנוש לעמוד על הדבר, וראיה לדבר שבאלו הד' מיתות נכללין כל היסורין עיין נא במדרש תולדות [ב"ר פס"ה כ"ב] דיקום איש צרורות שקיים בעצמו ד' מיתות בית דין ונכנס תיכף לחיי עולם הבא.

הקדמה ג' כמו שהארבע מיתות הללו נמסרו לבית דין לענוש בהן את היחיד המפריד את עצמו מן דביקות הש"י, שאחרי שיקבל העונש יבא לחיי עולם הבא, כי הנה ית"ש חושב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח, כן הוא על חטאי צבור להתם חטא ולהעביר פשע, וחש הש"י לתועלתינו לטוב לנו כל הימים והשלים עלינו הארבע מלכיות, והוא גם כן לפייס את השם הנכבד בד' אותיותיו, והד' מלכיות הללו הן הנה כנגד הד' סטריין המבוארין בזהר הנ"ל הממונין על ד' מיתות על המפרידין את עצמם בחטאם מן דביקות השם הנכבד, והנה תתבונן, גלות בבל היה לתקן הפגם של אות י', מדי לתקן ה' ראשונה, יון לתקן אות הו', אדום לתקן ה' אחרונה, והוא דבר מפורסם בדברי המקובלים, נתבאר אצלנו במאמרי חנוכה עיי"ש, עד בא יום המקווה ב"ב ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה להוי"ה המלוכה [עובדיה א, כא], והיה הוי"ה למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה הוי"ה אחד ושמו אחד [זכריה יד, ט], אז יהפוך אל עמים וכו' לקרוא כולם בשם המיוחד [צפניה ג, ט].

הקדמה ד' ידוע מה שכתבו המקובלים דהנה גלות מצרים לא נחשב בכלל הגליות היינו ד' מלכיות, אמנם הוא היה גלות שרשיי [ליקו"ת פ' תצא] בכדי שיהיו ישראל ראויין להשיג דביקות גם בקוצ"ו של יו"ד (כמו שנאמר ויקוצ"ו מפני בני ישראל [שמות א יב]) שהוא השורש לכל ד' אותיות, כן היה הגלות הזה כלול מן כל הד' מלכיות, עיין בכתבי האריז"ל ובמגלה עמוקות מה שאמר פרעה הן רבים עתה עם הארץ וכו' [שם ה, ה], רבי"ם ראשי תיבות ר'ומי ב'בל י'ון מ'די, על כן היה בו ד' עניני גזירות כנגד הד' מלכיות וכמו שיתבאר אי"ה.

הקדמה ה' מה שכתב הרב הקדוש הרמ"ע מפאנו בספר בעשרה מאמרות מאמר חיקור דין חלק ה' [פ"ח], שורש עמל"ק כלול מן כל הד' סטריין הממונים על ד' מיתות בית דין (המבואר בזהר הנ"ל), וכולם נרמזין בשמו הרע, כאשר יוחסר בכל פעם אות משמו, ומתחילין בחסרון אות האחרון, (ויש לרמז בזה ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אובד [במדבר כד, כ] ויתבאר אי"ה), דהיינו כאשר תחסור האות האחרון נשאר אותיות עמ"ל (דא קליפת אבן נגף, הוא הגורם לסקילה כמבואר בזהר הנ"ל, ומבואר בזהר בלק [ח"ג רי"א ע"א] שהוא הנקרא עמל, ולא ראה עמל בישראל [במדבר כג, כא], עיין במפרש יד יהודה), ובהחסר אות השלישית נשאר עמ"ק (הנרמז לקליפה השנית הגורמת לשריפה שהוא כמו שריפת גיהנם בשאול עמוקה, כן כתב המפרש), ובהחסר אות השנית משמו נשאר על"ק (לשון עלוקה השואבת ומוצצת דם האדם, היא הקליפה השלישית הגורמת להרג חרב מלאה דם, עיין במפרש), ובהחסר אות הראשון משמו נשאר מל"ק (מרמז לקליפה הרביעית הגורמת לחנק, שהוא במליקה בצוואר, עיין במפרש), עיי"ש היטב בדברי הרב ובמפרש יד יהודה ותראה פלאות.

ומעתה בין והתבונן אשר עמלק הרע בכשפיו וזנוניו הנה הוא אחוז בהקליפות הכוללים כל המיתות וכל השעבודי מלכיות, אשר על ידי היסורין הללו מתיכים כל חלאה וזוהמא מישראל, כי הזוהמא נדבקת בקליפות ובאומות, וישראל עם קרובו ישארו כולם דבקים בשם הנכבד לחיי עולם, והקליפות והאומות יהיו לאבדון, ובלע המות לנצח וכו' ומחה הוי"ה אלקים דמעה וכו', שם שלם וכסא שלם כמו"ש לעיל, והנה לפי זה בקל תוכל להתבונן את אשר גרם הרשע הזה לישראל הדבקים בשם הנכבד בד' אותיותיו, הנה הוא להיותו אחוז בד' הקליפות שהוא הניגוד, והן המה המפתים לעבירות וגורמים למיתות ושעבודים כנ"ל, הנה בא בכשפיו ובאחיזתו במרכבה טמאה ונלחם עם ישראל, וגרם מה שגרם בהתעוררו כל הנ"ל, והבן, והגורם לזה כאשר ישראל ניסו את הוי"ה באמרם היש הוי"ה בקרבנו וכו', והנה פגמו בעוה"ר את הד' אותיות, כאשר הפרידו דביקותם לשעה אזי מיד ויבא עמלק שהוא כלול מן הד' הקליפות ד' מיתות ד' שעבודים, הבן כל זה וילאה הקולמוס להאריך כל זה.

ועתה עמוד והתבונן, מה שצונו יוצרינו במצוה זכור את אשר עשה וכו' והיה בהניח וכו' תמחה את זכר עמלק וכו' לא תשכח [דברים כה יז], הנה באה הציווי זכור בפה, והיה בהניח וכו' תמחה וכו' במעשה, לא תשכח במחשבה, דהנה להיות כל זמן שישנו שליטה עדיין לקליפות עמלק, כביכול אין התגלות כבודו ית"ש בשלימות, והנה הוא הניגוד שהוא כלל המרכבה טמאה המנגדת לקודש כלל שיעור (השיעור) הקומה, כמו שרמזתי לך בד' אותיותיו ניגוד וכו', והנה כלל שיעור קומת הקדושה הן המה באותיות השם הנכבד ד' אותיות כנודע, וכבר ידעת שיעור קומת הקדושה חב"ד מחשבה, חג"ת דבור (היוצא באדם מן הלב וכנפי הריאה אשר הם כזרועות ואמצע הגוף, הבן), נהי"מ במעשה כנודע (כמו שהוא באדם כלי המעשה גומרין), והנה נצטוינו להעביר הניגוד שמנגדת המרכבה הטמאה, נצטוינו להעביר על ידי מחשבה דיבור מעשה, אז והיה הוי"ה למלך על כל הארץ ויבולע המות לנצח, הוא שיעור קומת הקליפות הנרמזים בעמלק כנ"ל, אז ומחה הוי"ה אלקים (דייקא שם וכסא) דמעה, ומעתה תבין הדבר בשכלך אשר אין השם והכסא שלם עד שימחה זרעו של עמלק, הכוונה כל שיעור קומת הס"א, אז ונשגב הוי"ה לבדו [ישעיה ב, יא], והוי"ה לעולם ישב כונן למשפט כסאו [תהלים ט, ח], ידיד הקורא בקשתי להעמיק בדברים ותראה פלאות וענינים נפלאים.

ועתה הבוא נבוא לבאר דברי המדרש שהוא פתח דרושינו, ויבא עמלק, הנה קשה כל הקושיות שהקשינו לעיל, א' אומרו ויבא לשון מהירות, ב' אומרו עמלק סתם, לא ייחסו בשם ומשפחה וממלכה ומדינה ומשמע מזה שביאתו היה רק בכח שמו הנימח, ג' הסמיכות אל הקודם, ד' להבין הפלגת הרע אשר עשה הרשע הזה יותר מכל האומות עד שנשבע הקב"ה בשם וכסא אשר יאבד זכרו מתחת השמים, והנה להתיר כל הקושיות האלה הנה בעל המאמר ברוח קדשו הביא ממרחק לחמו (כדרך המדרשים בכל מקום) הה"ד לא שלותי וכו', הנה יש להתבונן בשנוי הלשונות בהפסוק (הגם שהפסוק הזה אמר איוב על עצמו, הנה הם בכתובים הנאמרים ברוח הקודש, מלמדים גם כן ענינים אחרים כנודע מדרשתם ז"ל בכמה מקומות), על כן דרש שהפסוק הזה אמר איוב ביסוריו, ורמז ליסורי ישראל בימי ענים ומרודם בגליות שונות, והיינו

לא שלותי מבבל, הוא על פי מ"ש לעיל גלות בבל היה על הפגם באות יו"ד של שם הקודש, הנה היו"ד הוא בחינת חכמה כנודע [זוה"ק ח"ב קכ"ג ע"ב] והנה שלוח הוא בחינת בטחון כמד"א ישליו אהלים לשודדים ובטוחות וכו' [איוב יב, ו], הרי לך אשר שלוח הוא בבחינת בטחון, ובטחון הוא בחכמה עיין במקדש מלך פרשת וארא, וזהו הנרמז לא שלותי מבבל היינו היפוך השלוח, ולא שקטתי ממדי, הנה גלות מדי על הפגם בה' ראשונה הוא בחינת בינה, כמו שאמרו רז"ל [מגילה יב ב, אסת"ר פ"ד א'] בפסוק ויאמר המלך לחכמים יודעי העתים [אסתר א יג], ששאל לבני יששכר יודעי בינה לעתים, והשיבו לו שישאל לעמון ומואב שלא גלו מארצם ויודעים להבין כדכתיב שקט הוא מואב ושאנן על שמריו [ירמיה מ"ח, י"א] ומתרגמינן כחמר טב דיתבי על דורדייא, והנה עולם הבינה שם הוא סוד יין המשומר בענביו, היינו ולא שקטתי היפך השקט, ולא נחתי מיון, הנה גלות יון היה על הפגם באות ו', הוא בחינת ז"א, נרמז במנוחה כמד"א ומצאן מנוחה אשה בית אישה [רות א, ט], וכתיב [תהלים קלב, ח] קומה י"י למנוחתך אתה וארון עוזך כמד"א ואתה תשמע השמים [מ"א ח, לב], הבן, היינו ולא נחתי היפך המנוחה, ויבא רוגז (במהירות ובפתאום) זה אדום שבא בפתאום, שהרי היה להם כריתות ברית בבית שני עם ישראל כמבואר ביוסיפון [פכ"ג], ובפתאום החלו להשתרר על ישראל עד אשר החריבו את בית המקדש, והנה נקראת מלכות עשו רוגז שהיה לו רוגזה מאז ומקדם וישטום עשו את יעקב [בראשית כז, מא], והנה גלות אדום על הפגם בה' אחרונה מלכות וכתיב ביה וינאץ בזעם אפו מלך וכו' [איכה ב, ו], על כן ויבא רוגז זה מלכות הד'.

והנה דרש עוד שנרמז בדברי רוח הקודש הללו (שאמר איוב ביסוריו) ד' לשונות הללו, לרמז יסורי ישראל בגלות מצרים שהיה גלות שרשיי לכל הד' גליות, וכמו שכתבתי לעיל בענין קוצו של יו"ד בקדש, וכמו"ש ויקוצ"ו מפני בני ישראל, על כן היה ד' מיני יסורים בגלות, ואמר לא שלותי מגזירה ראשונה שגזר פרעה עלי וימררו את חייהם [שמות א, יד], הוא לתקן שורש אות יו"ד שהוא בחינת חכמה והחכמה תחיה [קהלת ז, יב] (חכ"ם בגימטריא חיי"ם) ובכאן לא שלותי (כנ"ל) רק וימררו את חייהם, מרו"ר בגימטריא מו"ת [פע"ח שער חג המצות פ"ג] הוא שורש גלות בבל, ולא שקטתי מגזירה שניה אם בן הוא וכו' [שמות א, טז], הוא לתקן שורש אות ה' ראשונה הוא בחינת בינה המחיה את הבנים כנודע מסוד שבירת הכלים ותיקונם [ע"ח שער התקון פ"א], ובכאן ותהי להיפך לא שקטתי (כנ"ל) שגזרו אם בן הוא וכו', והוא שורש גלות מדי, ולא נחתי מגזירה שלישית שגזר ואמר כל הבן הילוד וכו' [שם א, כב], הוא לתקן שורש אות הוי"ו בן חכם ישמח אב [משלי י, א], והנה יאור היא חכמת מצרים חכמת כישופיהם יש מים מגדל וכו' [זוה"ק ח"ב ל' ע"ב], והנה עבדו ליאור, והנה צוה להשליך הבנים ליאור, וזהו ולא נחתי כנ"ל, והוא שורש גלות יון, והנה לא יכלו עוד להתמהמה כנודע, והנה תיכף סמוך ליציאתם ממצרים (כמד"א בדרך בצאתכם ממצרים [דברים כה, יז]) ויבא (במהירות) עמלק שהוא מזרע עשו שהוא מלכות אדום, הגם שכבר כתבנו דקליפת עמלק כולל כולם, עם כל זה בבחינת יחוסן הוא עיקר מזרע עשו, והוא הנקרא רוגז כמו שכתבתי לעיל וישטום עשו את יעקב, ולדעתי זהו אשר משמיענו התורה בעת צאתם ממצרים לא יחרץ כלב

לשונו [שמות יא, ז] היינו קליפת עמלק שנקרא כלב כנודע [זוה"ק ח"ב ס"ה ע"א], עד אשר קדם אותם בדרך על שאמרו היש י"י בקרבנו וכו' כמו"ש לעיל, אז במהירות בא ודלג עליהם, ומעתה אם עיני שכל לך בין תבין את אשר לפניך ויבואו כל הדקדוקים על נכון, ותבין מה שצונו השם יתברך במצוה על הצר הצורך הזה הכולל כל המרכבה טמאה לאבד את זכרו מתחת השמים, וצונו לעשות במחשבה ודיבור ומעשה כמו"ש לעיל, ובזה תלוי גאולתינו גאולת עולם במהרה בימינו, ידעתי כי לא יצאתי ידי חובת ביאור הדברים על נכון, אבל ידעתי אשר במעט עיון יבין הקורא הדברים ויאירו עיניו.

אמר רב יוסף אף על גב דמדה בטיילה במדה לא בטיל: ראה ספר שארית ישראל שער ההתקשרות דרוש ד. וז"ל: אמנם יש לפרש עוד פירוש גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם. פירוש, מבחינת עבודתם שהיתה בחייהם נשמות הנדחים, מזה גופא נמשך גדולתם במיתתם, וכל מה שמתקנים פה יותר, מתעלים יותר אחר כך, מחמת שעיקר התיקון הוא בעולם הזה דוקא, ובכח זה יוכלו גם כן להעלות אז, ובפרט בעת הגלות אשר ב"צרתם לו צר", וכביכול רגליו יורדות מות לכן יש בכח פועלי צדק לתקן הנשמות יותר מבזמן הבית, כי הנה ידוע אשר בזמן הבית היו נדונים בארבע מיתות בית דין, ומי שנתחייב כרת היה מת בפועל ממש קודם חמישים, וכן בשאר מיתות בית דין, ובבועל ארמית קנאין פוגעין בו, ויש דעות שאפילו בלא עדים ובלא התראה, ובזמן הגלות בטלו ד' מיתות בית דין.

ואף שמבואר בדברי רבותינו ז"ל, שדין ד' מיתות לא בטלו, יש לפרש לא בטלו בבחינת 'לא' באלף, אשר בצרתם 'לא' צר, בזה מבטלין החכמים הדין, כי הכתיב הוא לא באלף, והקרי הוא 'לו' בוא"ו, היינו מחמת בחינת לו צר כביכול, יש בכח החכמים לתקן הנשמות ולהעלותם מעמקי הקליפות ולהחזירם בתשובה ונעשה לא צר, ובזה הלא באל"ף, מבטלין הדין ד' מיתות ב"ד גם כן, ולכן עושים הספד על פטירת הצדיקים, כי הוא הספד גדול כי מה שמתקנים יותר נשמות בחייהם, היה יותר מתעלה כחו להעלות הפטירה השיכים לשרשם ומתקשרים בהם, וזהו הארון נושא את נושאו, פירוש, נושאו שעל ידי שמתקנים הנשמות בעולם הזה נעשה מזה שחכם מנושא, ואחר כך הוא נושא את נושאו, בעליות המדריגה באין ערך כנ"ל.

אמר רב יוסף אף על גב דמדה בטיילה במדה לא בטיל: ראה לקוטי שיחות ח"ב תרגום חפשי ע' 309 וז"ל: בענין זה, קיים יתרון בזמן הגלות לגבי זמן הבית, בזמן הבית לא הועילה תשובה לעונשו של הורג נפש בשגגה או בזדון. העונש היה ניתן לו בכל אופן. ישנה תשובה ארוכה בנודע ביהודה, שם הוא מסביר מדוע לא היתה מועילה תשובה לעונשי בית דין שלמטה, התשובה היא דבר שבלב, ומאחר שאין לו לדיין אלא מה שענינו רואות, אין התשובה שבלב מבטלת את פסק בית דין (של אדם), משום כך ניתן לו עונש.

לא כן לאחר החורבן וארבעים שנה לפני כן, שאז בטלו דיני נפשות, ונשאר רק דין ארבע מיתות שמענישים מלמעלה, ואז מועילה תשובה, וכמאמר רז"ל, אדם עבר עבירה ונתחייב מיתה למקום, מה יעשה ויחיה, אם היה רגיל לקרות דף אחד, יקרא שני דפים וכו'.